

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ**

**ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХАРЧУВАННЯ ТА ТОРГІВЛІ**

ТОВАРОЗНАВСТВО КНИГИ

ОПОРНИЙ КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

**для студентів денної та заочної форм навчання
факультету товарознавства і торговельного підприємництва
спеціальності
«Товарознавство та експертиза в митній справі»**

Харків 2013

Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу ХДУХТ заборонено

Методичні вказівки розглянуто на методичному семінарі кафедри товарознавства в митній справі, протокол № ____, від «__» _____ 2013р.
Рекомендовано до друку кафедрою товарознавства в митній справі, протокол № ____, від _____ 2013р.

Зав. каф. товарознавства в митній справі _____ д.т.н., проф.
Головко М.П.

Схвалено та затверджено науково-методичною комісією товарознавчого факультету, протокол № ____, від _____ 2013р.

Голова комісії _____ к.т.н., доц., Упатова О.І.

Рецензент: д.т.н., проф. Кіптела Л.В.

Зміст

ст..

ВСТУП.....	3
Тема 1. Мета і завдання курсу «Товарознавство книги». Ринок книжкової продукції, розвиток книговидавництва в Україні.....	4
Тема 2 Формати книжок, шрифти, тексти, ілюстрації та елементи декору, вимоги до їх якості.....	8
Тема 3 Титульний аркуш, сторінки, довідкові елементи, обкладинка та палітурка, вимоги до їх якості.....	16
Тема 4 Матеріали для виробництва книжних товарів.....	25
Тема 5 Загальні поняття про виробництво книги: види друку; брошуровочно--палітурні процеси; тираж, обсяг видання.....	28
Тема 6 Типи видань, вимоги до оформлення, особливості розповсюдження книжкових товарів.....	35
Тема 7. Товарознавчі аспекти формування якості книги на етапах виробництва. Види дефектів та браку.....	40
Тема 8 Апарат видання. Вимоги до формування абрєвіатури ISBN, структура ISBN.....	54
Тема 9 Приймання та виявлення основних дефектів. Товарознавчі аспекти якості при зберіганні, пакуванні, маркуванні, транспортуванні книжкових товарів.	60
Тема 10 Видавнича діяльність Національної академії наук. Традиції сучасного мистецтва книги.....	67
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	75

ВСТУП

На всіх етапах розвитку цивілізованого суспільства книга відігравала важливу роль. Не лише друкована, але й рукописна книга в період, який передусє виникненню книгодрукування, служила важливим засобом розповсюдження знань, знайомила суспільство з різноманітними науковими та політичними поглядами, була поштовхом до їх формування.

Книга була і залишається скарбницею мудрості. Як вчитель і наставник книга знайомить нас з надбаннями людського розуму, допомагає вирішувати філософські проблеми буття.

Питання книги як видання поліграфії турбувало людство в усі часи. Оглядаючи джерела з даної теми необхідно зауважити, що дослідники, які вивчають поліграфічну справу більше уваги приділяють саме книзі, бо вона, мабуть, назавжди залишиться основним засобом розповсюдження знань та мудрості. Запаско Я. П., який видав у Львові свою дослідницьку працю „Мистецтво книги на Україні”, розкриває проблему видавництва України. Він переконаний, що українська книга не буде користуватися попитом у читача доти, доки в країні не підніметься духовний рівень людей. Доки друкарні не змінять свій напрямок промисловості і замість листівок, рекламних плакатів та етикеток почнуть друкувати справжні художні книжки, яких за радянських часів видавалося значно більше і коштували вони дешевше. Усі ці питання турбують не лише людей, які більш-менш пов'язані з поліграфічною промисловістю, а й простих читачів, студентів, учнів та робітників, яких наша країна не забезпечує тією кількістю якісної книжкової продукції, яка має бути у розвинутій, цивілізованій державі.

Сучасна видавничо-поліграфічна форма книги є результатом довгого історичного розвитку. Її зміни пов'язані із загальним прогресом економіки та культури, удосконаленням книговидавничої справи та книгодрукування, поширенням потреби в книжковій продукції, ростом вимоги до неї зі сторони споживача. На формування видавничо-поліграфічної форми книги впливають і самі види видання, що відрізняються за характером інформації та її цільовим призначенням: наукові, науково-популярні, навчальні, довідкові, літературно-художні і т. д.

Видавничо-поліграфічна форма книги – це система властивостей та якостей, що перетворюють авторський витвір в книжкове видання, яке забезпечує його існування (тиражування) і передачу в часі та просторі.

Метою цієї дисципліни є розкриття поняття книги як товарознавчої категорії з точки зору відповідності виконання цільовому призначенню, якості друку та зовнішнього оформлення.

Тема 1. Мета і завдання курсу «Товарознавство книги». Ринок книжкової продукції, розвиток книговидавництва в Україні.

План:

1. Мета і завдання курсу «Товарознавство книги»
2. Ринок книжкової продукції.
3. Розвиток книго видавництва в Україні,

Література:

1. Баренбаум И.Е. История книги: учебник для вузов. - 2-е изд., испр. и доп. - М.: Книга, 2004.-248с.
2. Гусман Г. О книге / Г. Гусман – М. : Книга, 1982. – 112с.
3. Современное литературно-художественное книгоиздание: [Электронный документ]. – Режим доступа <http://www.hi-edu.ru/e-books/KaracheyevaLXDK/index.htm>

1. Мета і завдання курсу «Товарознавство книги»

Книга – це основний різновид документу, джерело інформації, засіб зберігання та передачі в часі і просторі, свідок матеріальної та духовної культури нації.

Мета дисципліни: надати майбутнім фахівцям-товарознавцям необхідні знання з теоретичних питань; привити навички по вивченню асортименту та якості книжкових товарів; ознайомити з методами по виявленню та встановленню факторів що, впливають на формування споживчих властивостей книжкових товарів і збереження їх якості під час надходження до кінцевого споживача.

Завдання вивчення дисципліни

роль товарознавства книги, як наукової дисципліни у розвитку суспільства

предмет, об'єкти, зміст і методологія предмета

основні елементи оформлення книги

види печатного паперу та види печатних фарб

порядок виробництва та оформлення книги

методи визначення якості книжкових товарів

класифікація і асортимент книжкових товарів

умови транспортування, зберігання та реалізації товарів

чинники, що впливають на якість книжкової продукції під час їх товаропросування до кінцевого споживача

дефекти, причини їх виникнення та шляхи їх попередження

терміни зберігання та реалізації товарів

Предмет дисципліни: товарознавчі показники якості та методи їх визначення, закономірності появи дефектів, специфічних для кожного виду книжкових товарів, та способи їх усунення, методи пакування та зберігання продукції.

Об'єкт дисципліни: різні види книжкових товарів: художні, наукові, навчальні, навчально-розвиваючі книги, енциклопедії, журнали різного спрямування, календарі та інші види друкарської поліграфічної продукції.

2. Ринок книжкової продукції.

Аналізуючи стан розвитку даної галузі слід відзначити ряд значних проблем, які стримують розвиток книговидавництва, зокрема недостатній рівень державної підтримки даної галузі, низька конкурентоздатність, низький рівень попиту українців на книжкову продукцію, зумовлений зростанням цін на книжкову продукцію, зменшенням реальних доходів населення (за даними Держкомстату питома вага витрат домогосподарств на задоволення культурних потреб (в т.ч. на придбання книг) та відпочинок за останні роки становить 2,4%). і відсутністю інтересу до книжкової продукції.

Так дані соціологічного дослідження, проведеного компанією GFK Ukraine (за ініціативою Міжнародного фонду “Відродження” та The Fund for Central and European Book Projekt (Amsterdam) і за підтримки програми МАТРА відповідно до проекту “Дослідження книжкового ринку” засвідчують, що українці втрачають інтерес до книжкової продукції, зокрема 58% із них протягом останніх трьох місяців не придбали жодної книги, водночас бодай одну купили тільки 42% респондентів. 37% за декаду придбали одну книгу, 16% – дві, 14% – три, по 10% громадян – чотири та п'ять, 9% – шість-десять, а лише 4% – більш ніж десять томиків. Головними аргументами низького попиту на книги є брак грошей (19%) і висока вартість необхідних видань (11%). Однак найважливішою причиною малого попиту на книжковий товар серед опитаних є відсутність потреби в ньому взагалі (50%). До негативних тенденцій слід віднести також той факт, що за результатами дослідження, книги українською мовою й надалі програють за популярністю російськомовним виданням. Лише 38% книжок, що їх купили українці протягом трьох місяців, були написані українською мовою, 60%-російською, а 2%-іншими мовами.

Досліджуючи книговидавничу галузь, експерти виділяють французьку, американську та пострадянську моделі її розвитку. Якщо для пострадянської системи характерна переважаюча роль відповідних державних інститутів у регулюванні розвитку книговидавництва, то за французької і американської моделі

провідне значення мають недержавні інститути та мережеве розповсюдження, що позитивно впливає на збільшення попиту з боку населення та збільшення конкурентоздатності галузі. Вплив держави у західних суспільствах в першу чергу полягає у створенні сприятливих умов для розвитку книговидавництва, зокрема створення системи податкових пільг. (зокрема у США, Великобританії, Франції, та інших країнах).

Аналізуючи досвід інших країн, слід відзначити позитивний досвід Канади, яка за своїми проблемами досить схожа з Україною, так як перебуває під потужним конкурентним тиском в культурній сфері з боку Великобританії, Франції, Сполучених Штатів Америки. Ще в 1979 році федеральним канадським урядом була прийнята спеціальна Програма розвитку книговидавничої сфери, головною метою якої було створення сприятливих умов для видання і розповсюдження книжок канадських авторів. Ця програма й до нині є головним інструментом державної політики в книжковій індустрії. Її щорічний бюджет складає близько 30 млн доларів. Слід вивчати також досвід Російської Федерації, уряд якої ще з 1995 року ввів значні податкові пільги для російських видавців. Були також створені Національні програми підтримки книговидавництва. Останніми роками була введена 30% знижка вартості оренди для книжкових магазинів. За 2008 рік обсяг книжкового ринку в Росії істотно виріс. У 2007 році він оцінювався приблизно в 2 млрд \$. За результатами 2008 року його обсяг збільшився до 2,5-3 млрд \$. За 2009 відмічається певний спад, зумовлений впливом світової фінансово-економічної кризи.

3. Розвиток книго видавництва в Україні

Розбудова української держави неможлива без розвитку національного книговидавництва. Українське книговидавництво відіграє важливу роль у самоусвідомленні нації, формуванні культури, духовності та водночас є свідченням національно-культурного відродження українського народу. Книга була і залишається найефективнішим засобом передачі знань та ідей у їх єдності та цілісності, а читання книги — найактивніше сприяє виробленню універсальної та фундаментальної картини світу, формування різнобічного світогляду, глибинних переконань людини, стимулюванню її участі в житті суспільства. Численні засоби масової інформації не можуть у цих аспектах конкурувати з книгою, так як дають короткострокову і фрагментарну інформацію про навколишній світ. Розвиток сучасних ЗМІ та інформаційних технологій повинен надавати нові можливості для розвитку книговидавництва.

В умовах розвитку інформаційного суспільства в Україні повинна формуватися державна політика, спрямована на розвиток вітчизняного книговидання з метою задоволення культурно-освітніх потреб суспільства; забезпечення захисту національного інформаційного простору; забезпечення конкурентоспроможності української книги на внутрішньому а в майбутньому і зовнішньому ринках шляхом використання суб'єктами видавничої справи нових технологій книговидання та поліпшення якості української книжкової продукції.

Тема 2 **Формати книжок, шрифти, тексти, ілюстрації та елементи декору, вимоги до їх якості**

План:

- 1.Форми книжок, шрифти, тексти
2. Ілюстрації та елементи декору, вимоги до їх якості

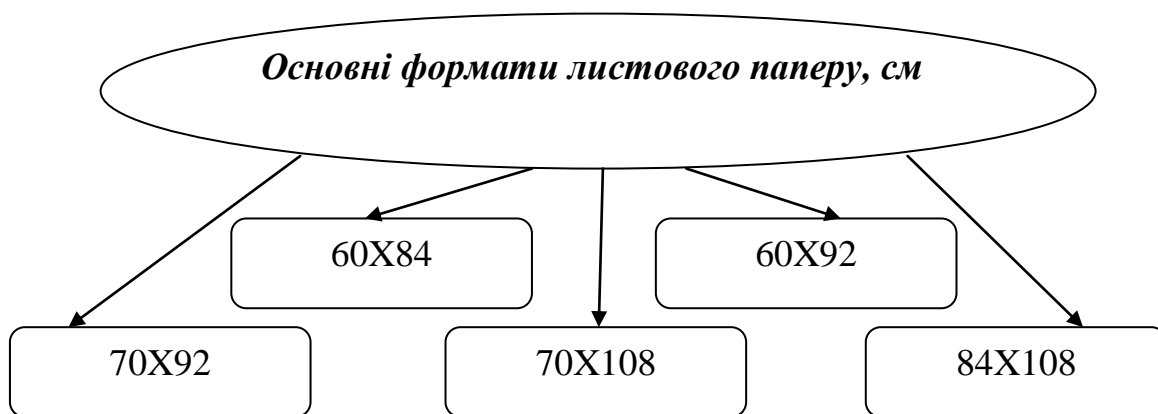

Література:

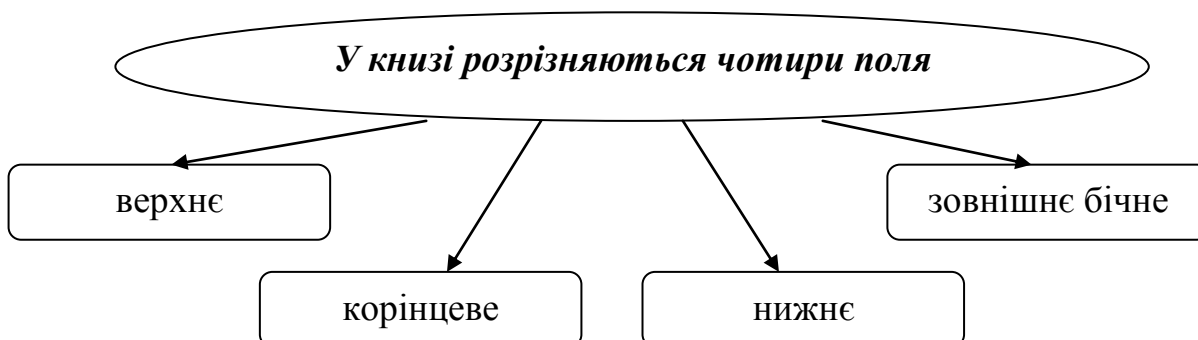
1. Мильчин А. Э. Издательский словарь-справочник. – М., 2003. – 558 с.
2. Кириченко І. Журнальне виробництво: історія і сучасність //Друкарство. - 2005. - № 4. - С. 14-17.
3. Донской Г. М. Функции художественно-графического оформления учебников / Г. М. Донской – М. : Просвещение, 1986. – 127 с
4. ГОСТ 5773-90 Издания книжные и журнальные. Форматы.

1.Форми книжок, шрифти, тексти

Термін «формат книги» виник, очевидно, в епоху машинного виробництва, коли з'явилася необхідність в уніфікації розмірів книги для її масового виготовлення та товарного обміну.

При одному згині виходить сторінка в 1/2 частку аркуша, при двох - в 1/4, трьох - 1/8, чотирьох - 1/16 і т. д. Практично найбільш характерними для видань є сторінки, які займають 1/32, 1/16 і 1/8 аркуша. В результаті згинів паперового аркуша виходить зошит, що складається відповідно з 32, 16 і 8 сторінок. Для позначення формату книги вказується формат аркуша паперу і кількість сторінок, одержуваних від цього листа (показник частки). Наприклад, позначення 84X108/32 означає формат книги, сторінки якої складає тридцять другу частку площі листа 84X108 см.

Важливою ознакою шрифту є його накреслення.

Ще однією ознакою, що відрізняє шрифти, є розмір відтворених ними букв або кегль (кегель - показник розміру шрифту), вимірюваний в особливих одиницях - типографських пунктах (один типографський пункт дорівнює 0,386 мм). Звичайний шрифт, який призначений для книг, розрахованих на дорослого читача, має кегль 10. Книги для дітей друкують шрифтом кегль 12, 14, 16, 20. У довідкових виданнях, де потрібна особлива убороистого, користуються шрифтом кегль 8 або кегль 6. Шрифти різного кегля мають

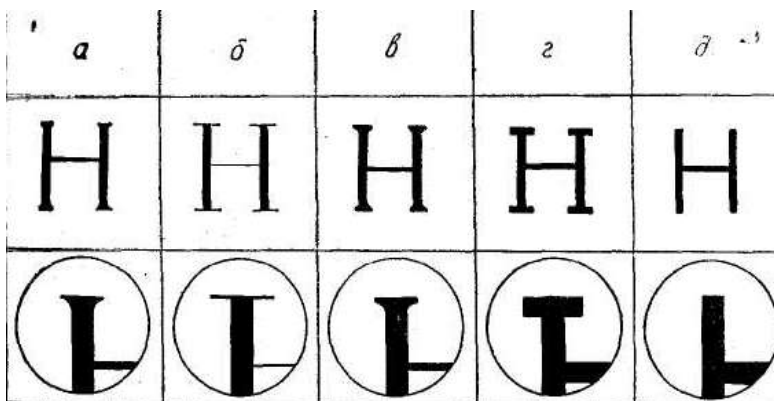
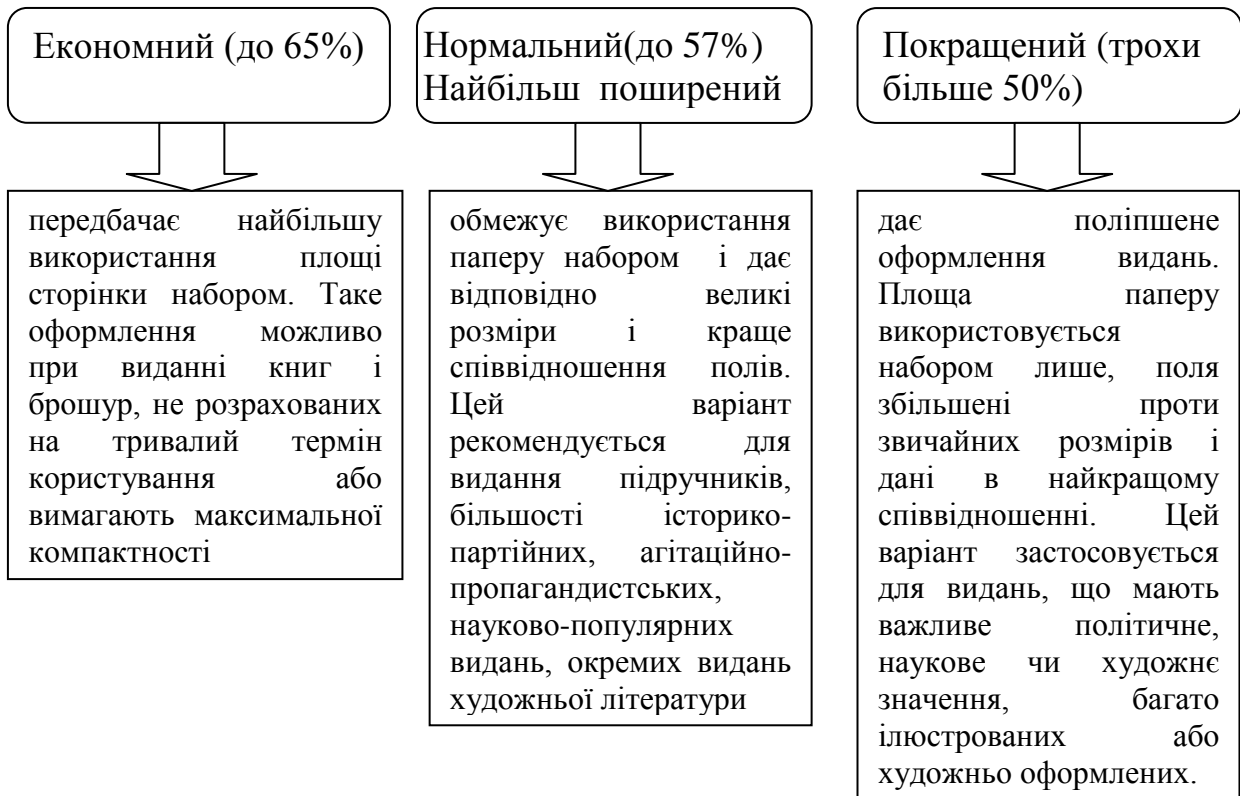

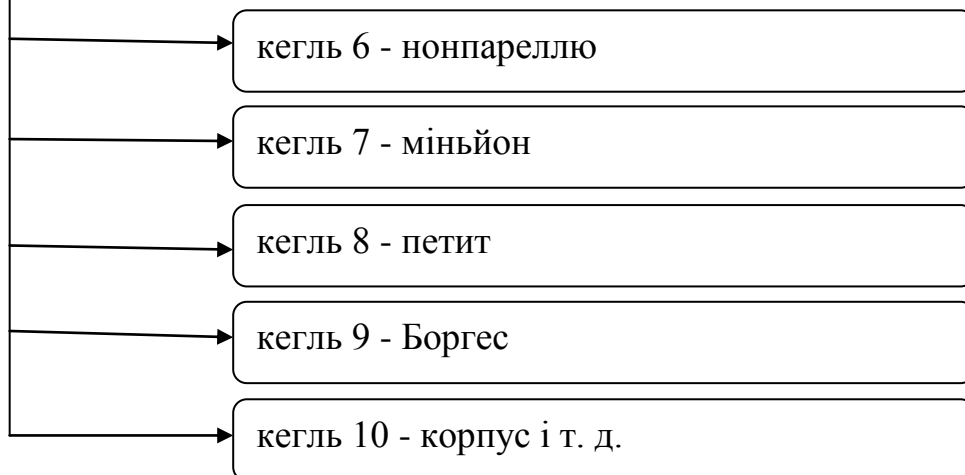
Рисунок 1. Графічні ознаки основних видів шрифтів:

Шрифти, які застосовуються в різних виданнях, мають бути зручні для читання. На удобність читання шрифту впливають такі умови, як гарнітура шрифту, його кегль, накреслення, довжина рядка і межрядкового пробілу, а також пробілу між словами, розташування матеріалу на сторінці і т. п. Зрозуміло, удобність читання залежить також від кваліфікації самого читача, особливостей сприйняття тексту різними категоріями читачів.

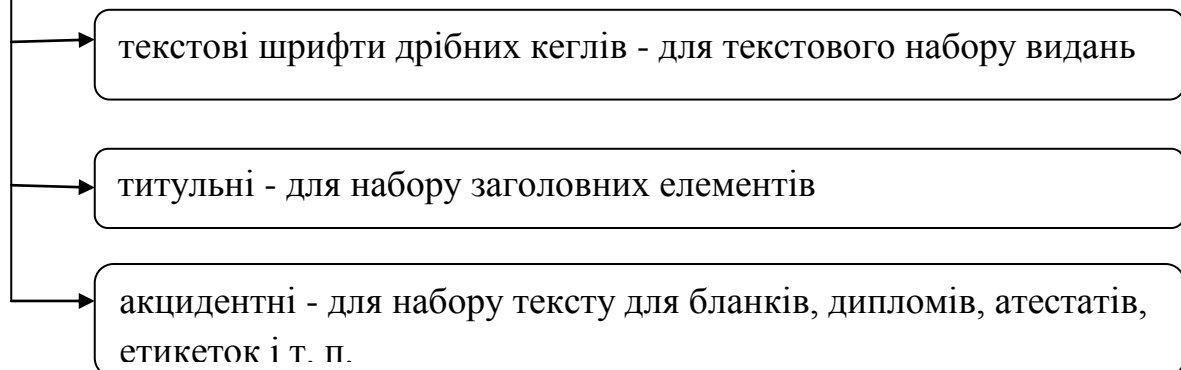
Незалежно від особливостей малюнка і приналежності шрифту до тієї чи іншої шрифтової гарнітури шрифти поділяються по зображенню, тобто по нахилу і характером

Шрифти різного кегля мають особливі назви:

Класифікація шрифтів за призначенням

Вибір шрифтових гарнітур проводиться залежно від характеру видань, його змісту і призначення.

Розмір (кегель) шрифту вибирають з урахуванням читацьких навичок. Для дорослих читачів нормальним шрифтом вважається шрифт кегль 10. У книгах для дітей застосовують шрифти великих кеглів: в букварях - кегль 48, 36, 28, 20; в книгах для дітей молодшого шкільного віку (1-2-го класів) кегль 16, 14 і 12; для 3-го класу - кегль 12 і 10.

Простий текст - це звичайний суцільний текст, який складається з рядків, надрукованих однаковим шрифтом, що мають однакову довжину і схожих по оформленню одна з іншою.

Складними текстами є віршований, драматичний текст, таблиці, формули, бібліографічний текст, словниковий і деякі інші.

2. Ілюстрації та елементи декору, вимоги до їх якості

В книжкових виданнях застосовуються різноманітні ілюстрації. Їх призначення - краще довести до читача зміст книги, її художні образи і конкретний пізнавальний матеріал.

Орнаменти, як елемент художнього оформлення, не були просто прикрасою, тим більше зображення не були тільки ілюстрацією, а несли у собі пояснення тексту.

За своїм місцем в друкованому виданні розрізняється декілька видів ілюстрацій.

Ілюстрації-заставки

поміщаються на початку частини або глави книги. Вони являють собою малюнки, що зображують якусь сцену або предмет, що відноситься до описуваної чолі; місце, де відбувається дія, пейзаж або яке-небудь інше зображення, пов'язане із змістом тексту. Заставки можуть бути, зокрема, символічними, що представляють умовне зображення по темі тексту.

Ілюстрації-кінцівки

розташовуються в кінці частини, глави або книги в цілому. За своїм характером вони знаходяться у взаємозамінності з ілюстраціями-заставками і повинні підкреслювати закінченість книги або будь-якої частини. У більшості випадків для кінцівок використовують символічні зображення.

Ілюстрації смугові

розміщуються всередині тексту книги і дають зображення на цілу сторінку; часто смугові ілюстрації являють собою вкладки, тобто вони готуються окремо від тексту і потім вкладаються в книгу при брошурування.

Ілюстрації
напівсмугові і
форматні

даються врозріз смуги або займають якусь її частину на одній сторінці з текстом і тісно з ним пов'язані за змістом.

Ілюстрації оборонні
та малюнки на
полях

займають обмежену площу на сторінках. Це звичайно зображення невеликих предметів, які розміщуються всередині тексту, як би «оббирають» їм або даються на полях. Ці ілюстрації також прямо пов'язані з текстом даної сторінки.

Ілюстрації-фронтиспис

розміщуються на самому початку, перед титульним (заголовним) листом книги і займають повністю сторінку, попередню титульному листу. Ці ілюстрації найчастіше являють собою портрет автора або головного героя твору.

Ілюстрації на обкладинці або палітурці

звичайно являють собою зображення будь-яких предметів, діючих осіб або подій, що відносяться до змісту книги. Іноді це символічні знаки й образи, також пов'язані з

Ілюстрації на титульних аркушах і на шмуцтитул

також пов'язані зі змістом книги і разом зі шрифтом тексту як би вводять читача в читання твору.

Ілюстрації в друкованому виданні розрізняються також за своєю тематикою.

- Креслення - умовне зображення реальних речей, яких закономірностей або явищ. Розрізняються креслення математичні, креслення, зображують знаряддя виробництва і їх конструкцію, будову яких предметів і т. п.
- Різновидом креслень є карти і плани. На кресленні градусної сітки, що є основою карти або плану, умовними лініями зображуються моря і материки, річки і гори, ліси і луки, залізні і шосейні дороги.
- Схеми являють собою малюнки, в яких умовними графічними знаками передається самий загальний характер явища або конструкція предмета. Образотворчі прийоми такої схеми спрямовані на те, щоб найбільш виразно показати суть явища, зміст схеми.
- Діаграми - це схеми, в яких геометричними фірмами або умовними зображеннями предметів виражається числове співвідношення різних величин.

- Картограми і карти-схеми призначені для того, щоб передавати різні характеристики, що відносяться до земної
- Предметний малюнок повідомляє значно більше відомостей, ніж креслення, він більш повно зображує різні предмети.
- Фотографії використовуються в деяких випадках як ілюстрації науково-пізнавального типу. При цьому повинні дотримуватися правила фотозйомки, що забезпечують достовірне і художнє відтворення фотографованого предмета.
- Ілюстрації художньо-образні передають засобами образотворчого мистецтва художні образи літературних творів.
- Документальні ілюстрації складаються із спеціально підібраних документів і матеріалів, зазвичай відносяться до того часу і місця, про яке ведеться опис в книзі. До документальним ілюстраціям відносяться історичні документи, фотографії, зображення предметів матеріальної культури, автографи тощо.

Орнамент являє собою прикрасу книги, але така прикраса, яке знаходиться в тісному зв'язку із змістом книги, є одним з елементів оформлення, створюють цілісний образ книги. Орнаменти застосовуються на палітурних кришках, форзацах та суперобкладинках, а також на книжкових смугах друкованого видання. У початкових смугах тексту, якими починається твір або його окремі глави і розділи, на сторінках «зі спуском», верхня вільна частина смуги використовується для так званих орнаментованих заставок.

Орнаментальні мотиви по характері свого малюнка можуть бути підрозділені на два великих класи: мотиви необразотворчі (геометричні й негеометричні) і мотиви образотворчі, створені на основі рослинних, тварин, людських форм або ж на основі предметів матеріальної культури (знарядь праці, зброї, музичних інструментів і т.д.).

Тема 3 Титульний аркуш, сторінки, довідкові елементи, обкладинка та палітурка, вимоги до їх якості

План:

1. Титульний аркуш, сторінки книжки
2. Обкладинка та палітурка в книжках
3. Вимоги до якості книжок.

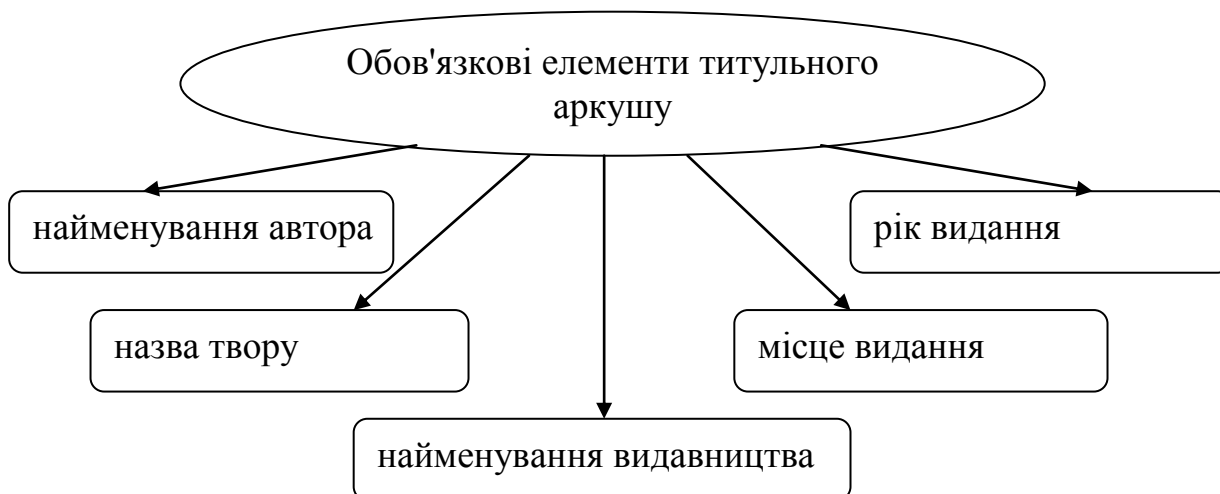
Література:

1. Михайлов В.І. Непродовольчі товари: Підручник / В.І. Михайлов, Т.Г.Глушкова, О.І.Зельніченко.-К.; Книга, 2005.-556с.
2. Полянский Н. Н. Основы полиграфического производства / Н. Н. Гаванский – М. : Книга, 2001. – 530 с.
3. Лотман Ю. М. О содержании и структуре понятия «художественная література» // Избранные статьи: В 2 т. – Т. 1. – Таллинн, 1992. – С. 203-216.
4. ГОСТ Р ИСО 9001-2001 - Требования к системам качества.

1. Титульний аркуш, сторінки книжки

Будь друкований твір починається титульним листом, який являє собою першу сторінку книги, що містить найзагальніші, але основні відомості про видання.

Українська друкована книга протягом усього XVII-XVIII ст. щодо цього продовжувала традиції, закладені львівськими, острівською, київською друкарнями ще в попередній період.

*Додаткові відомості на титульному аркуші
можуть бути наступні дані*

позначення організації або установи, від імені яких
випускається видання;

найменування серії (в серійних виданнях);

назву жанру твору (наприклад, роман, повість, оповідання і т.

вказівка на склад видання (збірник, том перший, тому другий і

відомості про призначення видання (наприклад, підручник для
IV класу і т. д.);

вказівку про затвердження видання небудь установою в якості

підзаголовка, що пояснює основний заголовок, відомості про
редактор-упорядник, перекладача, вказівка на мову, з якого
здійснено переклад:

Титульний лист

Одинарний, що займає одну
праву (першу) сторінку

Розворотний(орним),
розміщеним на двох сусідніх
сторінках

Всі елементи композиції титульного аркуша повинні забезпечувати його художню виразність і розміщення даних, використання різних шрифтових прийомів і поєднання зображення титульних даних з будь ілюстрацією або орнаментом.

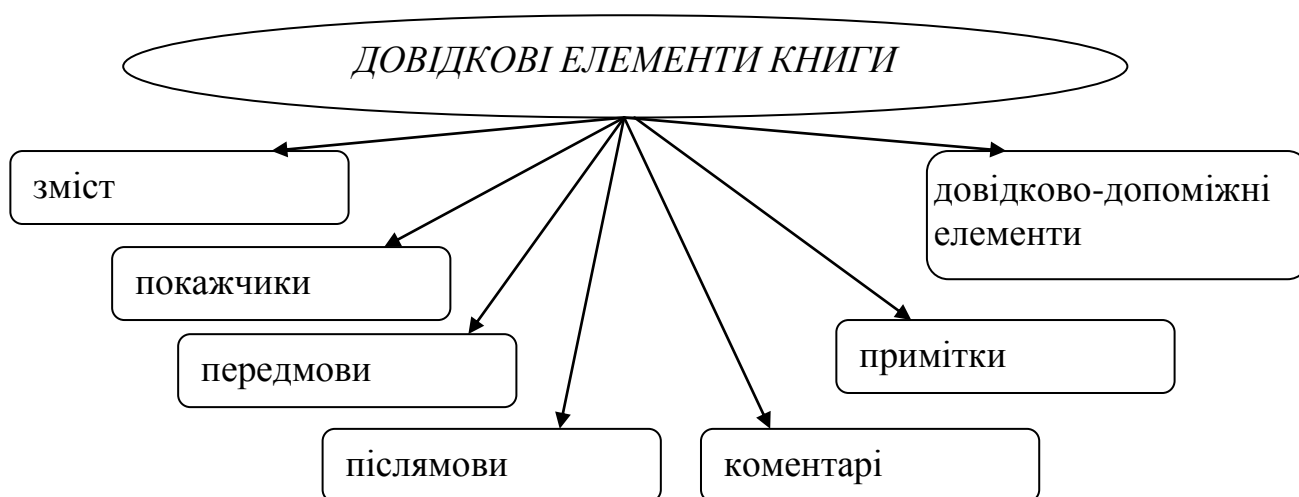
Види сторінок

початкова сторінка, з якої починається читання книги, є залишення
спуску – ненадрукованого білого простору вгорі смуги.

рядова сторінка, може являти собою сторінку, зайняту смугою суцільного прозового тексту, містити віршований або інший текст, включати ілюстрації.

кінцева сторінка - особливістю композиції цієї сторінки є залишення пробілу, що створює у читача відчуття завершеності, закінчення книги або її окремої частини.

Після кінцевої сторінки можуть слідувати сторінки зі змістом або змістом книги (які іноді даються на початку видань), а також з вихідними видавничими даними.

2. Обкладинка та палітурка в книжках

Обкладинки та палітурні кришки - це верхній одяг книжково-журнальних видань. Вони є елементами зовнішнього оформлення видання і призначені для забезпечення його схоронності при користуванні, тому повинні мати привабливий вигляд, бути зносостійкими, дешевими у виготовленні, повинні виготовлятися з недорогих матеріалів. Для зменшення ціни обкладинки та палітурні кришки також повинні бути технологічними по конструкції, щоб процеси їх виготовлення і з'єднання з блоком можна було легко автоматизувати.

ГОСТ 22240-76 передбачає чотири типи обкладинок і п'ять типів палітурних кришок. Вони класифіковані по конструкції (а обкладинки і за способом скріплення з книжковим блоком), формою корінця, наявності кантів і виду кутів, причому кожному типу присвоєні номер і назву (див. рис.):

- тип 1 - обкладинка для криття внакидку;
- тип 2 - обкладинка для звичайного криття;
- тип 3 - обкладинка для криття врозпуск;
- тип 4 - обкладинка складова з окантовкою корінця;
- тип 5 - палітурна кришка складова;
- тип 6 - палітурна кришка з однієї деталі;
- тип 7 - палітурна кришка цілнокрита;

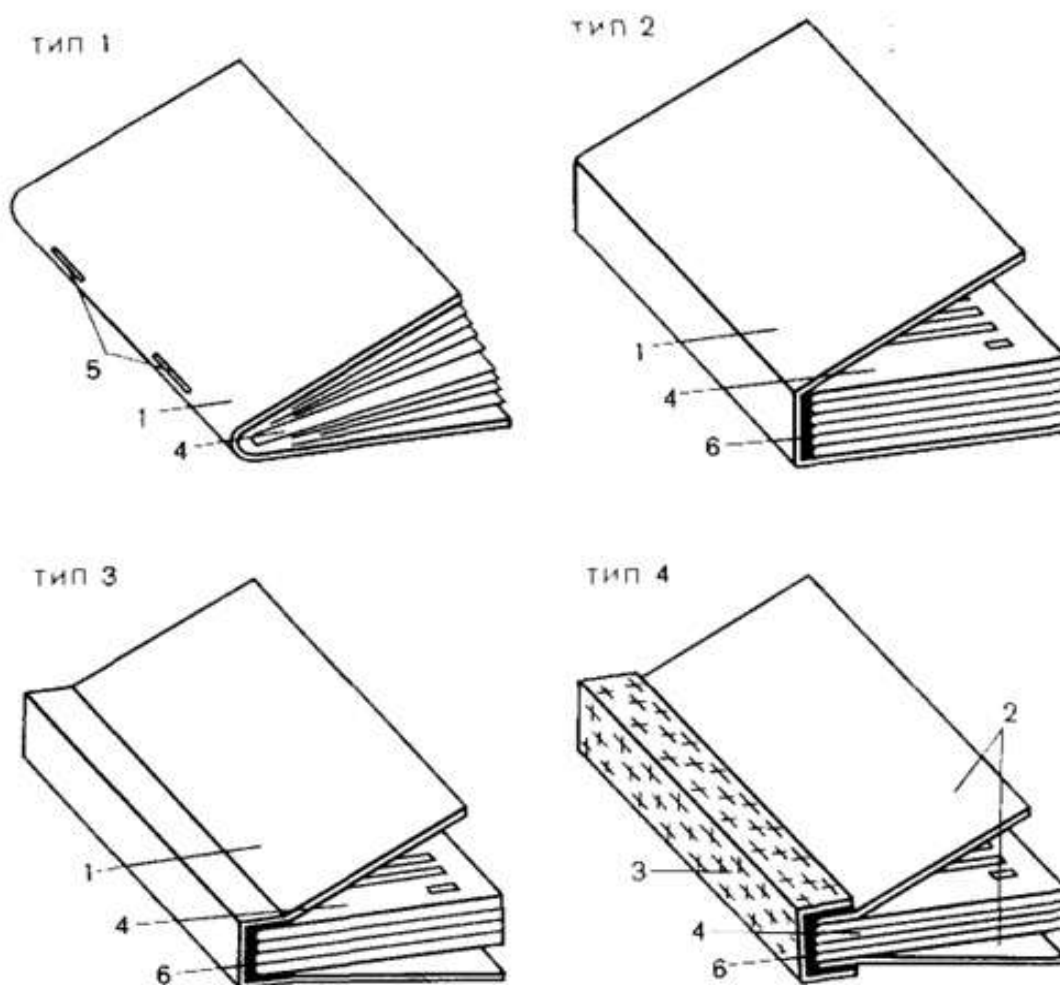

Рисунок 2 Типи обкладинок

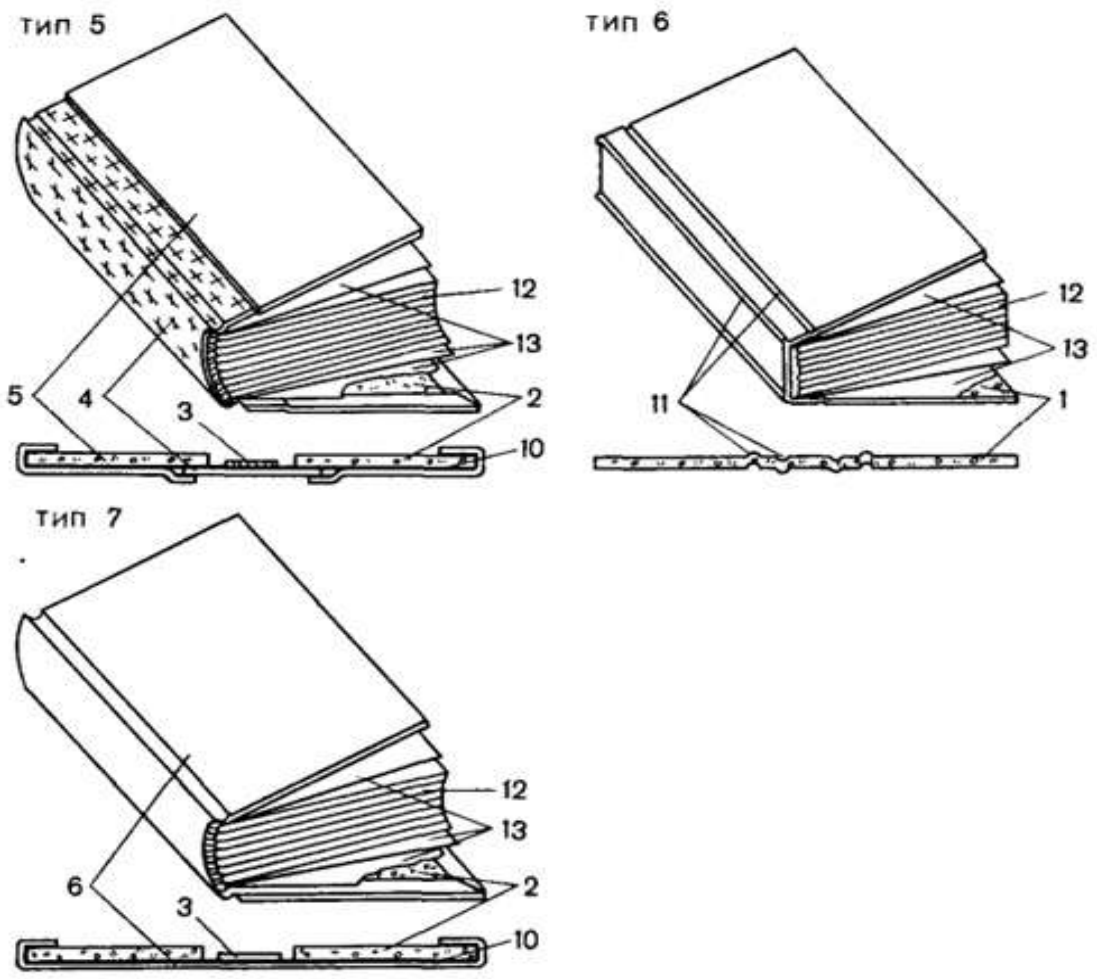
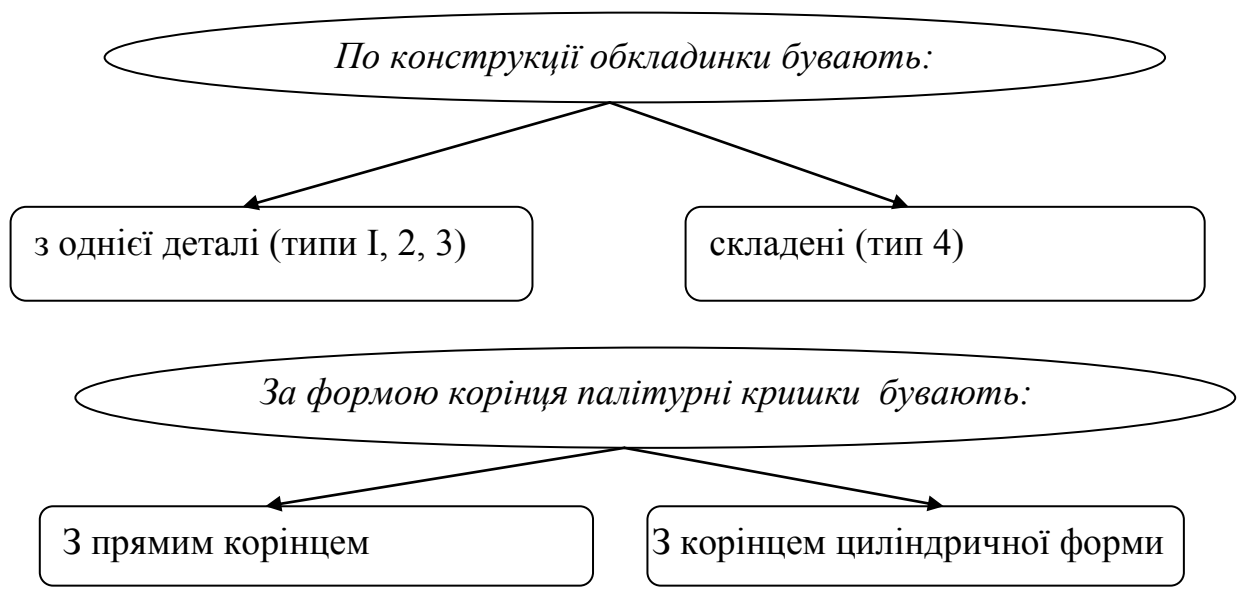
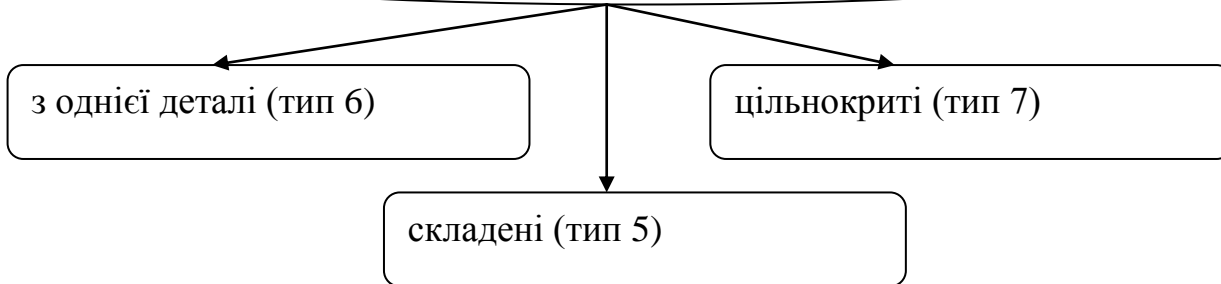

Рисунок 3 Типи обкладинок

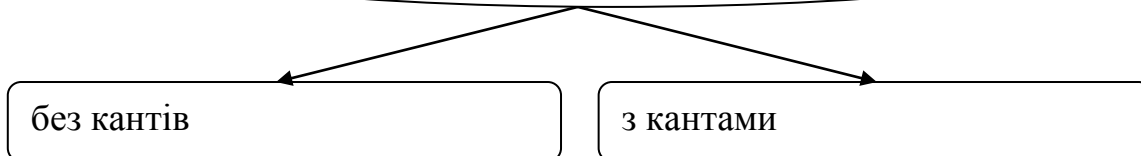
Класифікація обкладинок

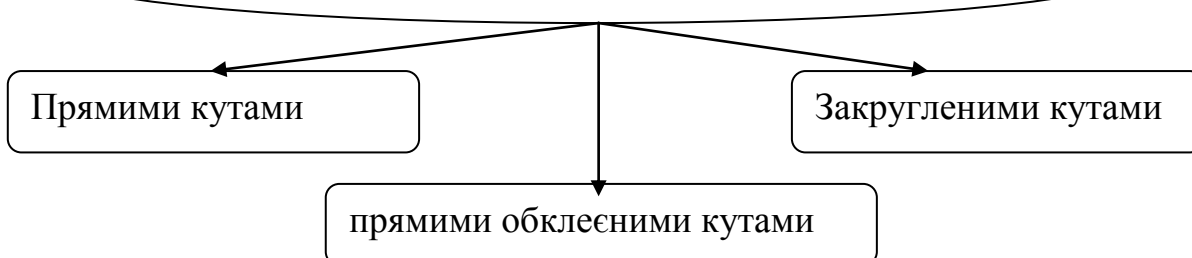
Палітурні кришки бувають:

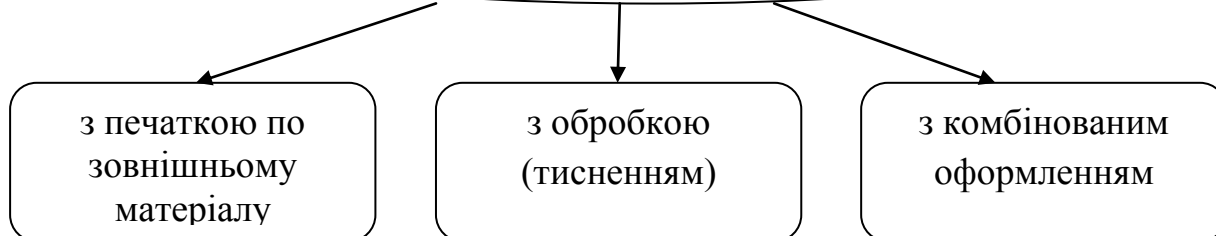
За наявності і відсутності кантів обкладинки та кришки бувають:

По виду кутів палітурні кришки бувають з:

За типом зовнішнього оформлення видань обкладинки та палітурні кришки бувають:

Традиційні палітурні кришки типу 5, 6, 7.

Обкладинки, застосовувані для друкованих видань, за характером свого оформлення діляться на ілюстративні, декоративні та шрифтові.

3. Вимоги до якості книжок

Вимоги по якості готової книжкової продукції встановлюються ГОСТ 5773-90 «Издания книжные и журнальные. Форматы» и ОСТ 29.124-94 «Издания книжные. Общие технические условия»

Предпечатна підготовка

Розмір сторінки верстки (живописне поле) рівний формату обріза

Максимальний обрізний формат прітехнології HeatSet на «Heidelberg WEB-16»

. Всі тріадні кольори (СМУК) в публікації повинні мати атрибути: Process, СМУК.

Не використовуйте лінії товщиною менше 0,25 мм.

Не довіряйте кольором, який ви бачите на екрані

Обов'язково надання роздруківки публікації, перевіреної і підписаної Замовником

Ефективний інтервал растрового зображення. 3 ... 97%

При підготовці файлів видання необхідно виключити: виворотку, обведення тонких і дрібних шрифтів, сепарування тонких шрифтів, лінійок, рамок

Друк

При друку багатобарвних ілюстрацій граничне відхилення суміщення фарб не повинно бути більше $\pm 0,1 \dots 0,2$ мм.

Відхилення в приводке фарб особи й обороту не більше $\pm 1,0 \dots 2,0$ мм.

Відхилення при фальцюванні не більше ± 2 мм.

Обробка на ВШРА

Передбачається припуск 4 мм.. Елементи публікації, не йдуть під обріз, повинні відстояти від краю паперу не менше ніж на 5 мм.

Не рекомендується використання у верстці прямих ліній, розташованих близько до лінії обріза, так як вони роблять дуже помітною навіть незначну перекіс при різанні

Граничні відхилення при обробці видань на ВШРА встановлені ГОСТом

Скріплення видань на термоклей

На скріплення термоклеєм приймаються видання обсягом не менше 96 смуг

Не рекомендується для виготовлення одного й того ж тиражу застосовувати різного виду папір

Мінімальна товщина блоку 3,5 мм, максимальна - 40 мм.

Друк тексту на корінці обкладинки допускається при товщині корінця не менше 7 мм

У розвороті обкладинки між 2 і 3 смугою повинен знаходитися середник

Рекомендований папір для виготовлення обкладинок - малювання (типу «люміарт») вагою 1 м^2 115 ... 240 г, в залежності від товщини корінця

Рекомендована папір для вклейок - малювання або офсетний
80 ... 115 г/м².

Величина зрізання фальців - 3 ... 5 мм.

Товщина корінця видання в залежності від обсягу видання

Вклейки або блок вклейок не можна розташовувати відразу ж
за обкладинкою і після останньої зошити

При використанні вклейок у вигляді сфальцованих зошитів
обсягом до 16 смуг їх можна розташовувати між зошитами,
всередині зошити і на розвороті зошита

При використанні вклейок обсягом понад 16 сторінок вклейки
ставляться тільки між зошитами

*Граничні відхилення при склейці
видань*

Не допускається порушення цілісності клейової плівки на
корінці (розколи)

Не допускаються затекло клею, що викликають склеювання
сторінок і порушують удобочитаємость.

Точність дотримання формату в обрізаному з трьох сторін
виданні 2 мм

Косина - не більше 1,5 мм

При використанні вклейок обсягом понад 16 сторінок вклейки
ставляться тільки між зошитами

Тема 4. Матеріали для виробництва книжних товарів

1. Основні деталі, які утворюють книгу
2. Внутрішня будова книги

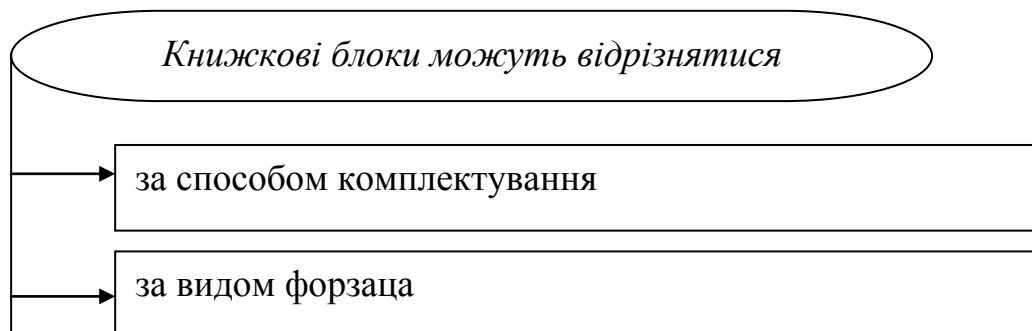
Література:

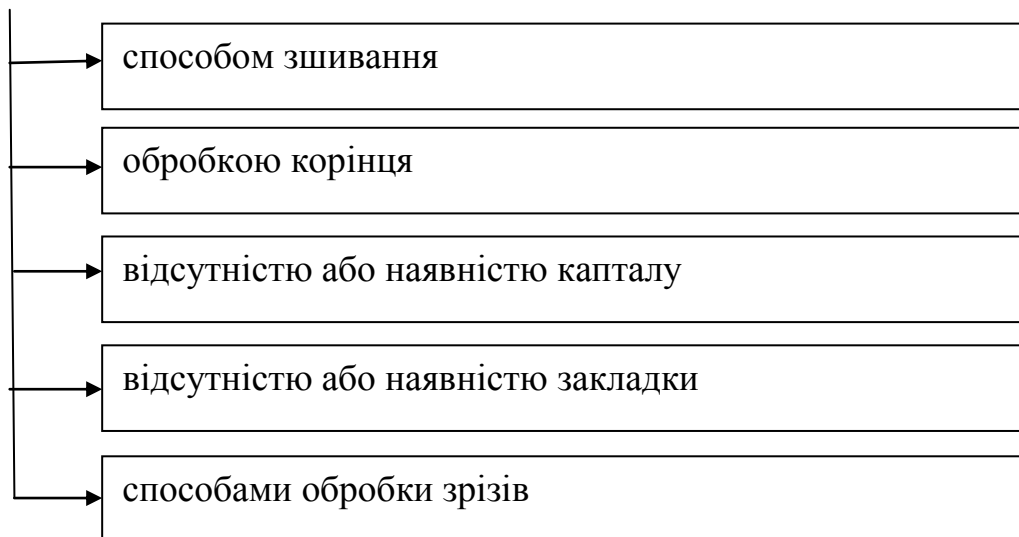
1. Баренбаум И.Е. История книги: учебник для вузов. - 2-е изд., испр. и доп. - М.: Книга, 2004.-248с.
2. Козлова М. М. Редакторская подготовка литературно-художественных изданий: Учебное пособие для студентов специальности «Издательское дело и редактирование». — Ульяновск, 2000. — 52 с.
3. Добкин С. Ф. Оформление книги / С. Ф. Добкин. – 2-е изд. перераб. и доп. – М. : Книга, 1985. – 208 с.

1. Основні деталі, які утворюють книгу

Основні деталі, що утворюють книгу – це друковані аркуші. У кінцевому вигляді друковані аркуші утворюють зошит. Число сторінок у такому зошиті залежить від обраної долі паперового аркушу або, інакше кажучи, від того, скільки разів і в якій послідовності буде зігнутий паперовий аркуш для зошита. Такі зошити містять у собі 16 або 32, рідше 8, 12, 24 сторінки.

Книжковим блоком у поліграфії називають майже готовий екземпляр видання, який залишилось лише з'єднати з палітуркою чи обкладинкою. Це комплект з'єднаних між собою зошитів або аркушів, які складаються з сторінок та інших деталей майбутнього видання.

Книжковий блок для палітурки може бути скомплектований залежно від об'єму книги підборкою або вкладкою. Останній вид використовується дуже рідко – для малооб'ємних видань.

Віддрукована продукція повинна пройти оформлення. В обкладинку або в палітурку закладається книжковий блок. Обкладинка з книжковим блоком з'єднується дротяними скобами або приклеюється за допомогою клею по поверхні корінця. *Корінець* – паперова стрічка, яка додатково слугує підтримкою всіх зошитів разом. Палітурка з'єднується з книжним блоком за допомогою корінця або матеріалу для окантовки і форзаців. Призначення обкладинки і палітурки – перш за все, закріпити книгу, захистити внутрішні аркуші від пошкодження, забруднення та подати основні відомості про книгу (її автор, назва видання, рік видання).

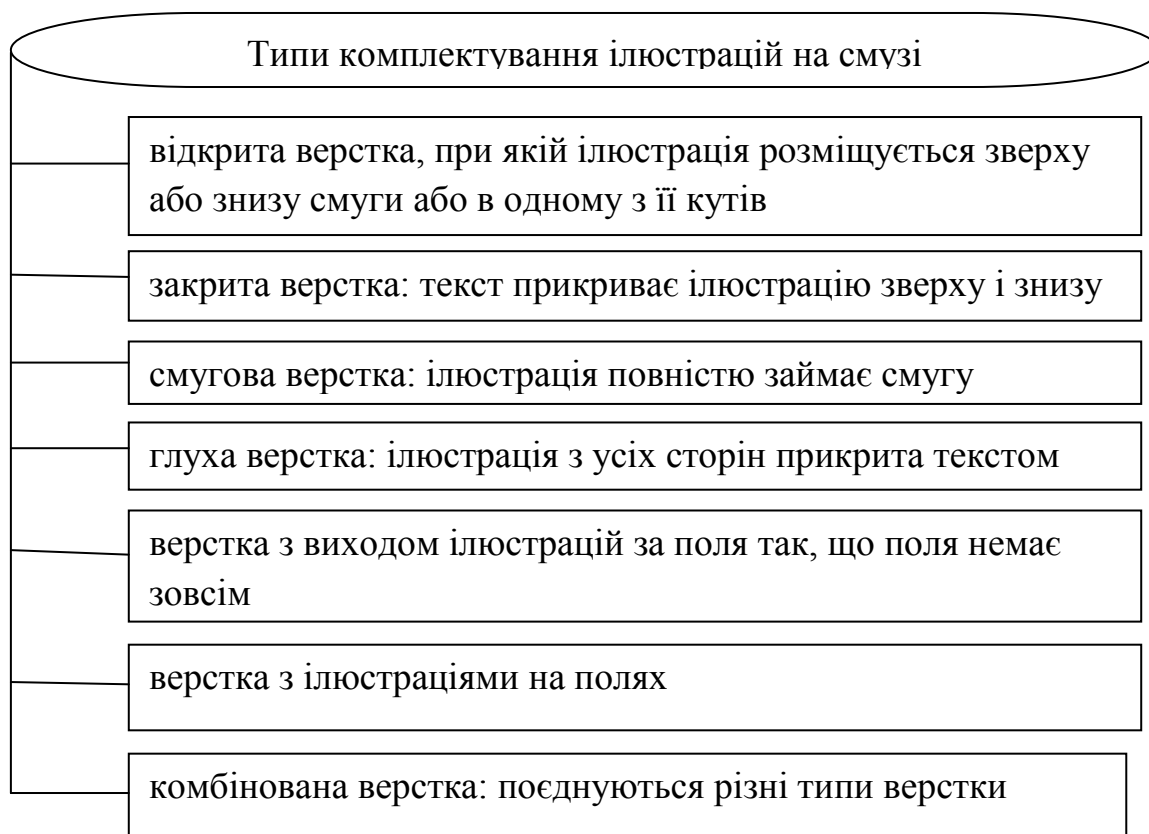
Книга має такий складовий елемент як *каптал* – міцну шовкову чи бавовняну стрічку шириною 12–16 мм з товстим кольоровим краєм. Каптал наклеюють на корінець книги біля нижнього та верхнього зрізу. Призначення капталу – закріпити верхні та нижні краї зошитів, які складають книжковий блок. У той же час каптал слугує і прикрасою книжного блоку.

Край палітурки, що виступає за зріз книжкового блоку, називається *кант*. Палітурка з кантом на відміну від зрізаного (тобто без канта) надійніше захищає блок від пошкоджень.

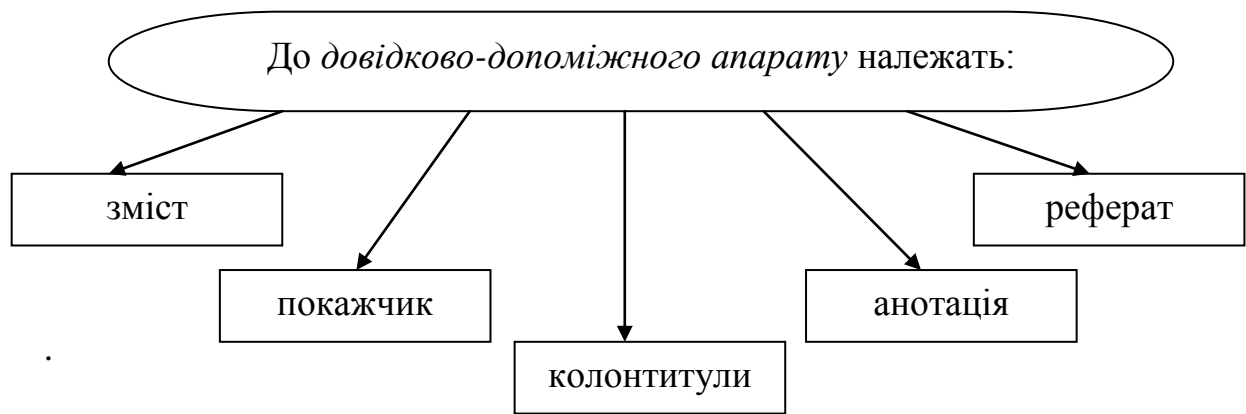
Говорячи про палітурку необхідно згадати про аркуш, що закріплює та з'єднує палітурку з книжковим блоком – це *форзац*. Існують задній і передній форзаці. Залежно від об'єму видання, цільового призначення, способу комплектування книжного блока розрізняють такі види форзаців: *приклеєний, пришивний та накидний*.

2. Внутрішня будова книги

При виготовленні книги важливу роль у розміщенні тексту та ілюстрацій відіграє елемент без якого жодна книжка не може існувати – це *верстка*.

В середині книги, окрім сторінок з текстом є *авантитул, титул, контртитул*, а в деяких випадках *шмуцтитул* та *фронтиспіс*. Окрема смуга книги також ділиться на ряд елементів. Окрім її основи – текстових рядків та ілюстрації – на смузі можуть бути *колонцифри, колон лінійки, колонтитули, сигнатура та норма*

Тема 5. Загальні поняття про виробництво книги: види друку; брошуровочно-палітурні процеси; тираж, обсяг видання.

План:

1. Книговиробництво
2. Види друку
3. Брошурно-палітурні процеси
4. Поняття тираж, обсяг видання.

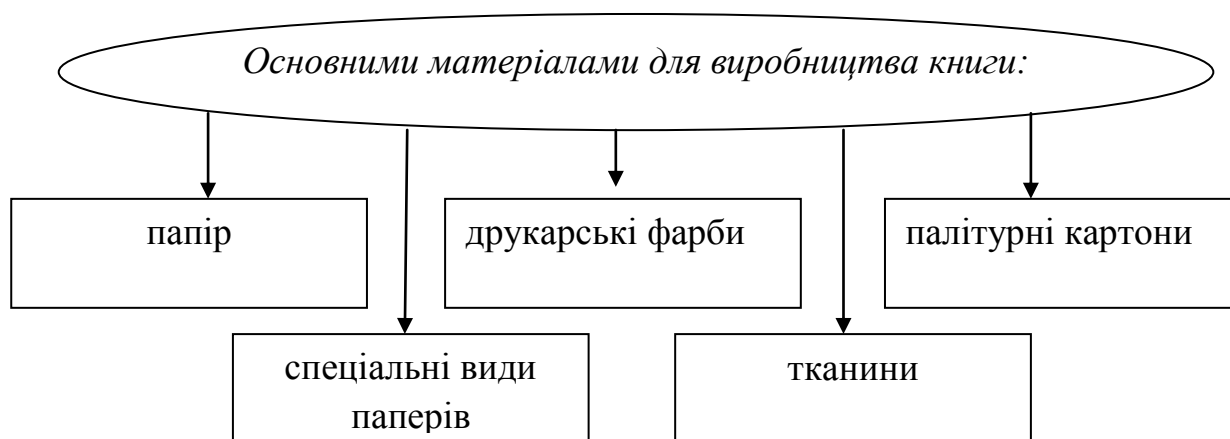
Література:

1. Ляшко А.А. Товароведение и экспертиза культтоваров: товары для эстетического и интеллектуального развития: учебное пособие / А.А. Ляшко, А.П. Ходыкин. – М : Дашков и К, 2007. – 298с.
2. Кириченко І. Журнальне виробництво: історія і сучасність // Друкарство. - 2005. - № 4. - С. 14-17.
3. Технология печатных процессов / А. Н. Раскин, И. В. Ромейков, Н. Д. Бирюкова – М. : Книга, 1989. – 206 с.
4. Запаско Я. П. Мистецтво книги на Україні / Я. П. Запаско – Львів : Видавництво львівського університету, 1993. – 309 с.
5. Добкин С. Ф. Оформление книги / С. Ф. Добкин. – 2-е изд. перераб. и доп. – М. : Книга, 1985. – 208 с.

В останні роки простежують інтенсивний розвиток способу офсетного друку, що в першу чергу зв'язано з виходом високо промислових друкарських машин, поліпшенням рівня механізації, а також автоматизації друкарського процесу, створенням високоякісних матеріалів (папір, фарба та ін.).

1. Книговиробництво

Сучасні матеріали для виробництва книг з'явилися в результаті тривалого історичного розвитку. Багато тисяч років тому, коли вперше виникло лист як засіб передачі і закріплення людської мови, першими матеріалами для нього служили камені, дерево, шкіра та інші предмети, що були в природі в готовому вигляді. Пізніше спеціально для письма почали виготовлятися особиною плитки з м'якої глини, на яких видавлювалися паличками клиноподібні знаки (клинопис). Після цього глиняні плитки обпікалися і складалися в глиняні ящики. Кожен ящик представляв собою рукопис, що складається з декількох плиток. У Китаї в глибоку давнину для письма використовувалися бамбукові дощечки, а також шовк, на якому писали пензликом.

1. Види друку

Високий друк

як один із найбільш відомих процесів друкування з металевих форм (винайдений Йоганном Гутенбергом) рідко використовується у наш час. Характеризується цей спосіб тим, що елементи, які дають відбиток, знаходяться вище ніж пробіли. Цей спосіб інколи використовують для видання з великим тиражем, що містять лише текст (наприклад масові книжки в обкладинці).

Високий друк був поширений у поліграфії до появи нових способів книгодрукування. Високим способом друкувалася величезна кількість видань – книг, журналів, бланків, ілюстрацій і т. п. Цей спосіб має низку негативних факторів – кропітке виготовлення друкарської форми, а при численному тиражуванні – повторне виготовлення цих форм.

Глибокий друк

один з основних способів друку, що був винайдений у кінці минулого століття чеським художником Карелом Кличем. Характеризується він тим, що елементи, які дають відтиск, заглиблені відносно недрукованих елементів. Сучасний промисловий спосіб глибокого друку називається „*ракельний глибокий друк*” (ракель – сталевий ніж, який перед друкуванням очищує фарбу з поверхні друкарської форми).

Цей спосіб добре використовувати для відтворення фотографій, однак текст виходить менш чітким, ніж

Плоский друк

один з видів друку, особливість якого в тому, що друковані елементи в формі для друку лежать на одній поверхні з елементами, що не друкуються. Способами плоского друку є літографія, фототипія, офсетний друк.

Літографія

вже застарілий вид плоского друку. Друкарська форма для літографії виготовлялася або з літографського каменю, або на металевій пластинці.

Фототипія

дозволяє відтворювати зображення з різноманітними відтінками (з переходом від слабких відтінків до яскравих кольорів). Друкарська форма для фототипії виготовляється на скляній пластині, яка вкрита світлочутливими елементами.

Офсетний друк

В останні роки простежують інтенсивний розвиток способу *офсетного друку*, що в першу чергу пов'язано з виходом високопромислових друкарських машин, поліпшенням рівня механізації, а також автоматизації друкарського процесу, створенням високоякісних матеріалів (папір, фарба та ін.). Застосування нових машин розширило область використання офсетного друку. Стало можливим друкування на різноманітному папері, зокрема на тканині, картоні (для упаковки). На даний момент цей спосіб друку є універсальним для друкування у поліграфічному процесі.

2. Брошурно-палітурні процеси

Палітурні матеріали, як елемент зовнішнього оформлення книги, з'явилися одночасно з переходом від сувоїв до перших прямокутним книгам - кодексам. Палітурки виготовлялися з дерев'яних дощок, які обтягували шкірою. Палітурки прикрашалися металевими, а іноді золотими і з дорогоцінних каменів прикрасами. Поступово замість дерева для палітурок почали використовувувати (в Росії - в XVIII столітті) картон, який обклеювали фарбованими паперами. Ще пізніше з'являються палітурні тканини коленкор і ледерин.

Папір – багатокомпонентний матеріал, складається переважно з волокон рослинного походження, тісно переплетених між собою, а також мінеральних наповнювачів та клеючих речовин. Вона розлічається за композиційним складом, масою, товщиною, механічними властивостями, кольору, білизні, ступеню гладкості, та проклейці, поглинаючими властивостями, формату.

Палітурні картони. Палітурки книг виготовляються з картонів. Картоном називається папір вагою більше 250 г і товщиною понад 0,3 мм. Сировиною для виробництва картону служить, в основному, бура деревинна маса, солом'яна маса, паперова макулатура. Процес виробництва картону аналогічний виробництву паперу. Відмінність полягає в основному в процесі відливу паперової маси і обробці.

Основні вимоги до якості картону полягають у тому, щоб картон мав властивий даному виду колір, гладку, рівну поверхню, не розшаровується б, мав нормальну вологість (не більше 10%).

Книжкові палітурки виготовляються з картону декількох видів

Бурий деревний картон

Сірий макулатурний

Альбертіні

жовтий солом'яний

Палітурний пресшпан

Брістольський картон

Для виготовлення складових палітурок (тобто палітурок, мають тканинний корінець і картонні сторони) і брошурна обкладинок, а також для цельнобумажних палітурок застосовується спеціальна обгортковий папір.

Обкладенковий папір № 1 складається з сульфитної біленої целюлози; № 2 - має 60% біленої целюлози і 40% деревної маси. Для виготовлення обкладинкового паперу, що йде на цельнобумажні палітурки, застосовується сульфатна хвойна целюлоза, що забезпечує підвищену міцність цього виду паперу. Обкладенковий папір піддається глазуруванню на суперкаландах. Вага 1 м² цього паперу - 80, 100, 120, 160, 180 і 200 г.

Форзацная папір виготовляється з 100% сульфитної біленої целюлози, лощеної і матовою. Натомість форзацная паперу може бути використана також літографські і кольорова друкована (альбомна) папір.

Палітурні клеї

У готовому вигляді палітурний клей являє собою густу в'язку рідину, що володіє властивістю при нанесенні на поверхню з'єднуються матеріалів утворювати тверду плівку, зчіплюються ці матеріали. При створенні книги клеї використовуються для зовнішньої обклеювання палітурки папером або тканиною, заклеювання корінця книжкового блоку з метою більш міцного і щільного скріплення зшитих аркушів, приклейки форзаців і т. д.

3. Поняття тираж, обсяг видання.

Тираж (фр. tirage) - кількість примірників друкованого видання однієї назви.

Тираж книг, тобто кількість віддрукованих екземплярів видань, визначається з урахуванням заказів книготорговельних організацій, виходячі з потреби у даному виданні. Тираж книг свідчить про ступінь її масовості.

Умовно прийнято вважати масовим тираж від 75 000 екземплярів.

Тиражи деяких видань начисляють до 1 000 000 екземплярів.

Тираж періодичних видань (газет, журналів) визначається видавництвом за кількістю передплатників (включаючи також роздрібний продаж); тираж книг, брошур і т. п. встановлюється видавництвом після вивчення читацького попиту. Зазвичай розрізняють малі тиражі (до 15 тисяч примірників), середні (до 100 тисяч примірників) і масові (понад 100 тисяч примірників). Масові тиражі у зв'язку з великим обсягом поліграфічних робіт звичайно друкують по частинах, званим заводами.

При випуску деяких видів літератури тираж видання впливає на величину авторського гонорару. Закон «Про авторське право і суміжні права» вимагає вказувати в авторському договорі максимальний тираж видання в тому випадку, якщо договір передбачає авторську винагороду у вигляді фіксованої суми.

Види тиражів:

Річний	сума тиражів видань, що вийшли у світ в розглянутому році у видавництві, країні, а також сума тиражів усіх випусків періодичного видання за рік.
Додатковий	виготовлення незабаром після здачі основного тиражу в книготорговельну мережу в межах того ж календарного року заздалегідь не планувався, на відміну від заводу, додаткового тиражу у зв'язку з незадоволеним попитом.
Загальний	сума тиражів видань, випущених видавництвом (або декількома) за певний період (загальна кількість екземплярів у тиражах всіх цих видань).
Пробний	початковий наклад видання, випущений з метою визначити попит на нього і в разі успіху виготовити додатковий тираж, щоб задовольнити виявити попит, або при невдачі обмежитися витратами тільки на пробний наклад.
Разовий	тираж одного випуску, номери, томи періодичного видання.
Середній	частка від ділення суми тиражів усіх розглянутих видань на їх число.

Об'єм книги залежить від її змісту та визначається в обліково-видавничих та друкованих аркушах.

Обліково-видавничим аркушем називається одиниця виміру об'єму друкованих творів, що дорівнюється 40 000 друкованих знаків (букв, знаків пунктуації, цифр тощо), а також відступів між словами.

Авторський аркуш слугує мірою виміру авторської праці та вважається рівним 40 000 друк. знаків.

Друкований аркуш є одиницею виміру об'єму печатного твору. Площа друкованого аркуша дорівнює одній стороні паперового аркуша і слугує для

натурального обліку об'єму книжкової продукції видавництвами та поліграфічними підприємствами

Тема 6 **Типи видань, вимоги до оформлення, особливості розповсюдження книжкових товарів**

План:

1. Типи видань та вимоги до оформлення книжок
2. Особливості розповсюдження книжкових товарів

Література:

1. Технология печатных процессов / А. Н. Раскин, И. В. Ромейков, Н. Д. Бирюкова – М. : Книга, 1989. – 206 с.
2. Технология брошюровочно-переплетных процессов / Д. В. Воробьев – М. : Книга, 1989. – 307 с.
3. Джонсон А. Практическое руководство по переплетному делу / А. Джонсон – М. : Книга, 1989. – 102 с.
4. Вспомогательные указатели к книжным изданиям / Э. Л. Призмент. – М. : Книга, 1988. – 208 с.

1. Типи видань та вимоги до оформлення книжок

До книжковим товарів відносяться книги, брошури, репродукції з картин і портретів, листівки, ноти, географічні карти і атласи, плакати, заклики, друковані навчально-наочні таблиці та інші друковані видання.

Типи видань та особливості їх оформлення

1. Видання творів основоположників марксизму-ленінізму.

Твори основоположників марксизму-ленінізму видаються у вигляді багатотомних зібрань творів; вибраних творів (в одному, двох і трьох томах); окремих творів і тематичних збірок; збірників рукописного спадщини (наприклад, «Ленінський збірник») і ювілейних або спеціальних видань, що випускаються в покращеному художньому оформленні. В основі видання творів основоположників марксизму-ленінізму покладено принцип наукової точності, строгості, максимальної виразності і простоти. Майже всі ці видання друкуються на біленій папері № 1, способом високого друку, в одну фарбу. Основний формат 84 × 108/32.

2. Історико-партійні та агітаційно-пропагандистські видання.

Серед цих видань виділяються твори керівників партії та уряду; збірники партійних і радянських документів, стенографічні звіти і резолюції з'їздів і т.п.. Для зазначених видів видань також характерний простий, строгий і в той же час художньо-виразний тип оформлення. Майже всі ці видання друкуються на папері № 1, способом високого друку, в одну фарбу, випускаються в палітурках або поліпшених обкладинках. Основний формат - $84 \times 108/32$ додаткові формати - $60 \times 92/16$, $70 \times 108/16$ і $70 \times 92/32$.

3. Наукові видання.

До наукових видань відносяться книги, в яких викладаються результати наукових досліджень, дається узагальнення наукових відкриттів, наукове пояснення різних явищ. Зібрання творів, однотомники та наукові монографії друкуються на типографській та офсетному папері № 1, вагою 1 м² 70-80 г. Для збірників статей і матеріалів використовується також папір № 1, іноді № 2 (глазурована), вагою 1 м² 65-70 г. Наукові видання обсягом від 160 сторінок випускаються в палітурках, причому зібрання творів виходять у ледерінових палітурках № 7, однотомники і монографії - № 7 і 5.

4. Навчальні видання

До числа навчальних видань належать підручники для загальноосвітньої школи, технікумів та училищ «вузів та інших навчальних закладів. Підручники друкуються на папері № 1, палітурки № 5 і 7. Формат підручників, як правило, $60 \times 92/16$, $70 \times 92/16$ і $70 \times 108/16$. Деякі підручники мають формат $84 \times 108/16$. У більшості підручників відтворюється багато ілюстрацій, частка яких в підручниках для початкових класів загальноосвітньої початкової школи становить в середньому 15-20%, для старших класів 12-15%. Шрифт в підручниках для загальноосвітньої школи застосовується спеціальної шкільної і частково літературної гарнітури; кегль шрифтів підбирається в залежності від віку дітей, для яких вони призначені: в букварі - 36, 28, 24, 20, 16 і 14; в підручниках для 1-3 - го класів - 16, 14, 12; в підручниках для 5-11-го класів - кегль 10.

5. Літературно-художні видання.

друкується способом високого друку в одну фарбу. Найбільш поширений формат літературно-художніх видань $84 \times 108/32$. У цьому форматі виходять багатотомні зібрання творів, більшість окремих произведе- ний і збірників. Для видання вибраних творів, альманахів застосовується, як правило, формат $60 \times 92/16$. У великих форматах ($70 \times 92/16$, $84 \times 108/16$, $60 \times 92/8$) виходять художньо-ілюстровані видання. Для збірок віршів дуже поширений зменшений формат ($70 \times 108/32$, $70 \times 108/64$).

6. Видання для дітей.

До числа видань для дітей відносяться видання для дошкільнят (книжки-іграшки, книжки-ширми, книжки-картинки, книжки-календарі, книги для читання в індивідуально і серійному оформленні) і для дітей шкільного віку. У книгах, адресованих до дошкільнятам, як правило, застосовуються формати $60 \times 92/8$, $84 \times 108/16$ і $70 \times 92/16$, шрифт кегль 16 (рідше 14), барвисті ілюстрації, виконуються у зв'язку з многоіражністю видань переважно офсетним способом, а іноді також способом глибокого друку.

7. Виробничо-інструктивні видання.

У число цих видань входять книги і брошури інструктивного та практичного характеру, призначені для виробничо-технічної пропаганди, а також поширення передового досвіду та підвищення кваліфікації працівників. В залежності від обсягу ці видання виходять у обкладинках або палітурках, мають різноманітні формати, з яких найбільш уживаний формат $84 \times 108/32$.

8. Науково-популярні видання.

Видання поширенню технічних, агрономічних та інших знань серед широкого кола читачів. Як правило, науково-популярні видання виходять у форматі $84 \times 108/32$ (шрифт кегль 10). Широко використовуються в таких виданнях різні ілюстрації. Книги об'ємом до-10 друкованих аркушів виходять в ілюстрованих або шрифтових обкладинках і плетіннях № 2. Книги великого обсягу виходять в палітурках № 5 і 7.

9. Науково-довідкові видання.

Різного роду довідники, енциклопедії, словники мають, як правило, великий обсяг і великий формат (за винятком довідників і словників кишенькового типу. Друк тексту відрізняється великою убористого, використовується шрифт кегль 8 і кегль 7 (в довідниках кишенькового типу - кегль 6). Багато довідкові видання добре ілюстровані. Палітурки, як правило, тканинні № 7 і 8, для довідників кишенькового типу - № 6.

10. Офіційно-документальні та офіційно-довідкові видання.

До числа цих видань відносяться державні нормативні матеріали збірники законів, кодексів, окремі закони та укази; військові статuti і наставлення; державні стандарти (ГОСТ), збірники стандартів; різні офіційно-відомчі матеріали. Характер їх оформлення визначається призначенням і особливістю кожного видання.

11. Видання з мистецтва.

Специфічне видавниче оформлення має листова образотворча продукція (плакати, портрети, настінні картини-репродукції). Видається вона об'ємом 1, 0,5, 0,25 і 1,25 аркуша. Листівки випускаються в стандартному форматі поштової картки розміром 9 × 12 см.

Особливим видом книжкової продукції є нотні видання, що представляють собою запис окремих музичних творів. Для їх відтворення використовуються спеціальні графічні знаки, особлива нотопечатная папір.

2. Особливості розповсюдження книжкових товарів

Деякі книжкові видання мають особливості, пов'язані не з самим характером цих видань, а з порядком розповсюдження їх. До них відносяться передплатні видання і букіністична література.

Передплатні видання включають зазвичай кілька томів зібрань повного або вибраних творів будь-якого автора і поширюються за попередньою підпискою. У такому порядку поширюються твори основоположників марксизму-ленінізму, класиків російської та зарубіжної літератури, твори видатних радянських письменників і поетів, праці вчених, енциклопедії, багатотомні довідники і керівництва. Поширення видань за передплатою створює зручності для покупців, гарантуючи їм придбання всіх томів видання і надаючи фактично можливість набувати багатотомні видання з розстрочкою платежу.

Букіністична література являє собою книги, які були у користуванні у читача. На відміну від букіністичної книги, рідкісна старовинна книга називається антикварною. Скупкою та продажем букіністичних і антикварних книг займаються спеціальні букіністичні книгарні чи букіністичні відділи у звичайних книжкових магазинах. Книги, які не втратили своєї наукової та художньої цінності, скуповують у населення, щоб потім продати (з відповідною знижкою з ціни) тим покупцям, яким ці книги потрібні; при цьому ведеться робота по збиранню цілих комплектів шляхом покупки розрізнених томів окремих видань, розшукуються за запитам читачів окремі книги, що вийшли в минулі роки, і т. д.

Тема 7. Товарознавчі аспекти формування якості книги на етапах виробництва. Види дефектів та браку

План:

1. Формування якості книги на етапах виробництва
2. Дефекти та брак книжкових товарів

Література:

1. Михайлов В.І. Непродовольчі товари: Підручник / В.І. Михайлов, Т.Г.Глушкова, О.І.Зельніченко.-К.; Книга, 2005.-556с.
2. Ляшко А.А. Товароведение и экспертиза культтоваров: товары для эстетического и интеллектуального развития: учебное пособие / А.А. Ляшко, А.П. Ходыкин. – М : Дашков и К, 2007. – 298с.
- 3.Технология печатных процессов / А. Н. Раскин, И. В. Ромейков, Н. Д. Бирюкова – М. : Книга, 1989. – 206 с.

1. Формування якості книги на етапах виробництва

Книги, як і всякий інший товар, мають свою ціну. Але справжню цінність книг визначає її духовне наповнення. Покупець, перебираючи книги на полиці магазину, фіксує свою увагу, перш за все на тій, яка за своїм змістом відповідає його інтересам. Він шукає автора, якого любить, якому довіряє, звертає увагу на якість оформлення палітурки і його міцність. Всі ці особливості видань визначаються їх соціальними, функціональними, ергономічними, естетичними властивостями і властивістю надійності.

Досконалість поліграфічного виконання книги характеризується чіткістю друку текстів та ілюстрацій, ретельністю виготовлення палітурки, скріплення її з листами, якістю виготовлення засобів реклами і упаковки книги.

Значимість надійності книг обумовлена, насамперед, видом книги і її призначенням. Найбільшою мірою надійність необхідна для книг тривалого або приватного користування, таких як художня література, довідники, підручники.

Операція зіштовхування призначається для вирівнювання в стопі країв аркушів паперу, картону, тканини, напівфабрикатів (у тому числі зошитів), і готової продукції по двом взаємно перпендикулярним сторонам.

Якість зіштовхування безпосередньо впливає на якість продукції.

Вимоги до якості зіштовхування листів і зошитів:

Допуски на відхилення і варіацію визначаються відповідно до останньої редакції ГОСТ 5773-90 «Видання книжкові та журнальні. Формати» і ОСТ 29.124-94 «Видання книжкові. Загальні технічні умови».

У зіткнутій стопі краї аркушів, зошитів та інших напівфабрикатів повинні лежати в одній площині

Всі листи, зошити та інші напівфабрикати у стопі повинні бути орієнтовані

Краї стопи (після обрізки) не повинні мати механічних пошкоджень і забруднень

Операція різання полягає в розділенні матеріалу на необхідне число частин; операція підрізування - обробка матеріалів з метою надання необхідних розмірів і прямокутної форми.

Вимоги до якості розрізання і підрізування листів на одноножових паперорізальних машинах:

Допуски на відхилення і варіацію визначаються відповідно до останньої редакції ГОСТ 5773-90 «Видання книжкові та журнальні. Формати» і ОСТ 29.124-94 «Видання книжкові. Загальні технічні умови».

Розміри листів у всій стопі повинні бути однаковими і відповідати заданим з урахуванням прийнятих стандартів якості.

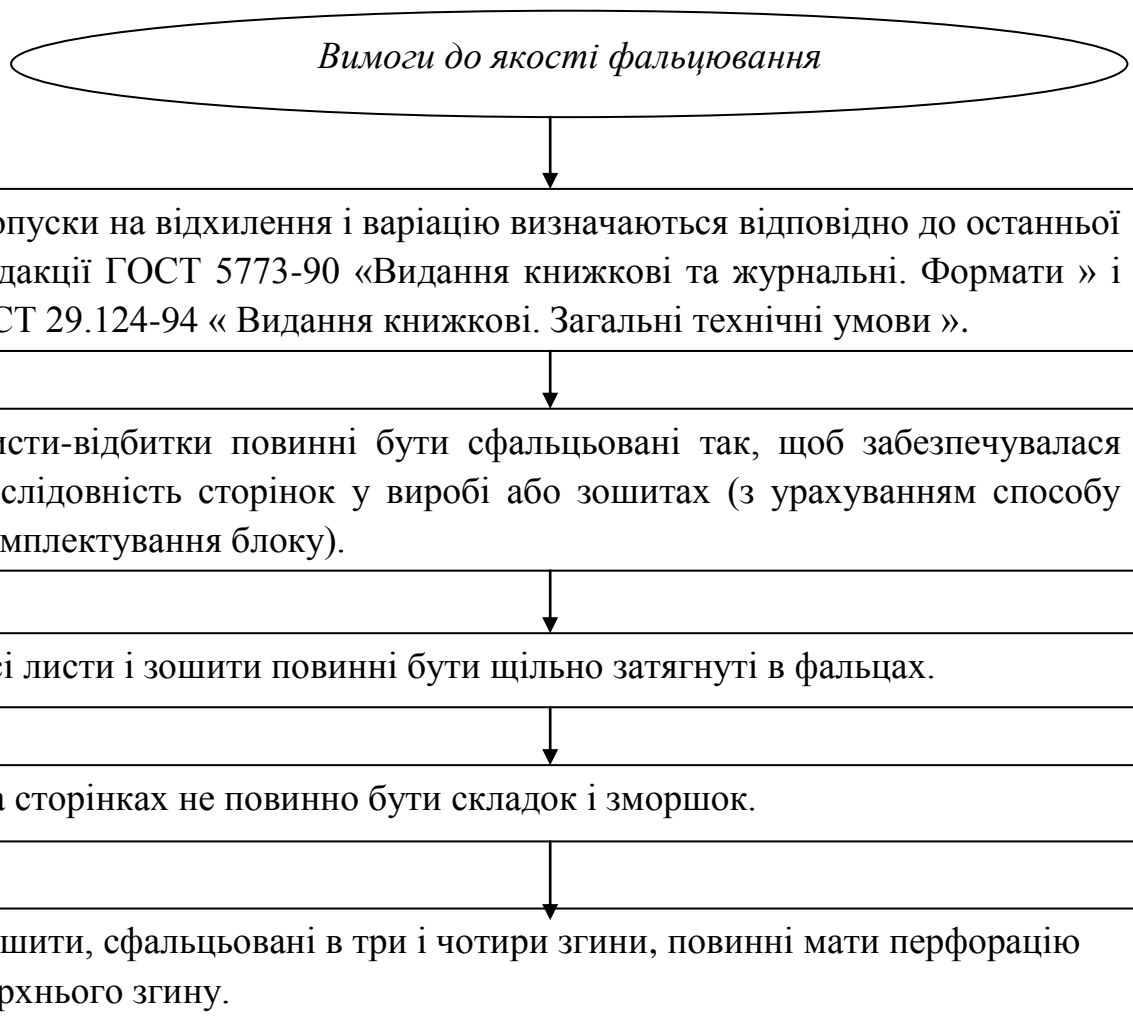
Площина обрізу і кромки всіх листів повинні бути чистими і гладкими, без шорсткостей, смуг, хвилястості і злипання обрізів кромки.

На всіх аркушах (в тому числі верхніх) не повинно бути зморшок уздовж різі.

Слід від притискної балки не повинен погіршувати зовнішнього вигляду листів і ускладнювати їх подальшу обробку.

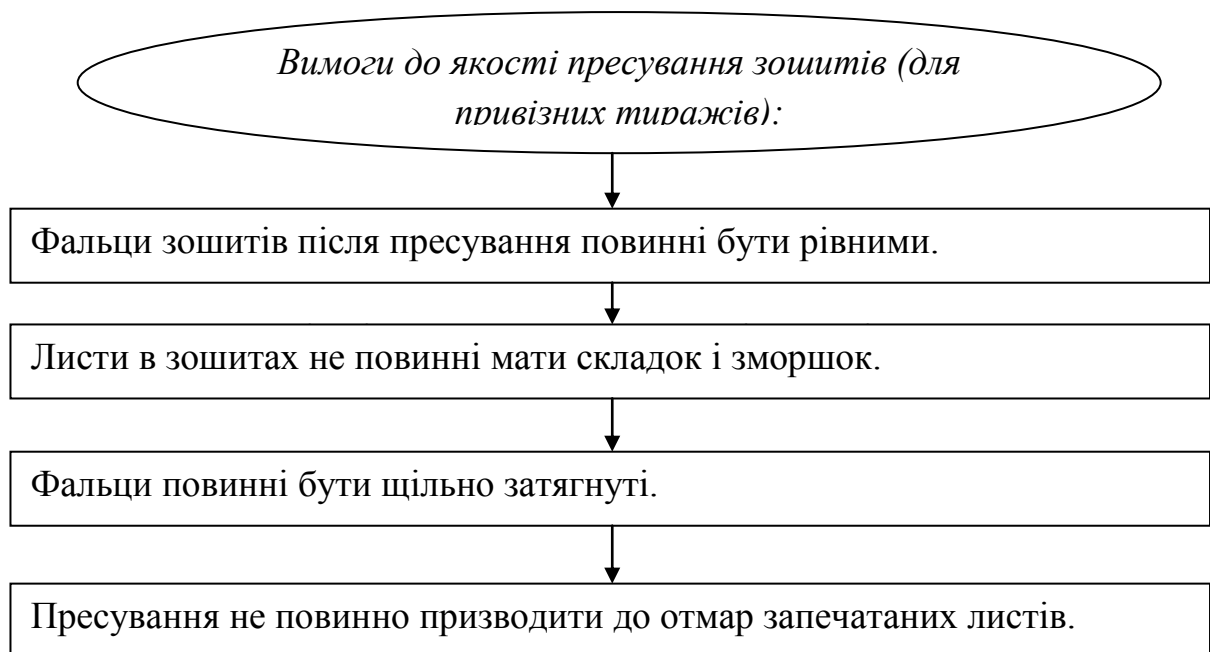
Усі аркуші (у тому числі нижні) повинні бути повністю розрізані і мати рівну чисту крайку.

Операція фальцювання призначається для отримання продукції та / або зошитів згинанням листа в певному порядку з утворенням і фіксацією згину.

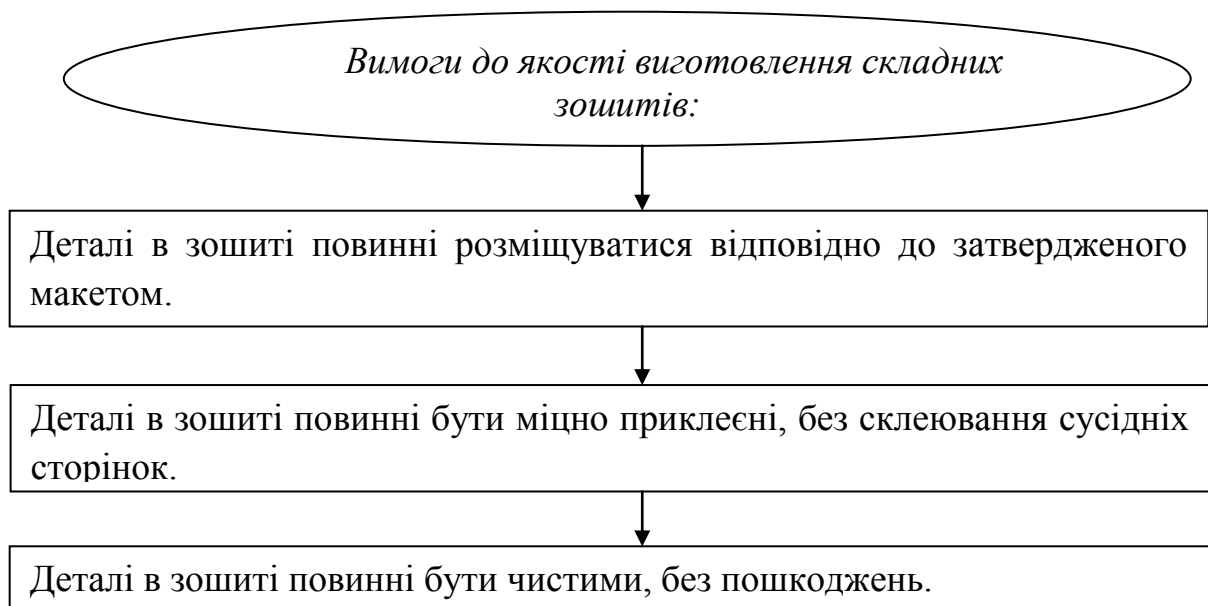
Операція пресування зошитів є важливою технологічною складовою процесу виготовлення всіх багатосторінкових видань. У процесі пресування видаляється повітряний прошарок між листами зошита і відбувається фіксація згинів, які утворилися при фальцюванні. Надзвичайно важливим є первинне пресування зошитів у відповідних обтискних модулях фальцювальних машин.

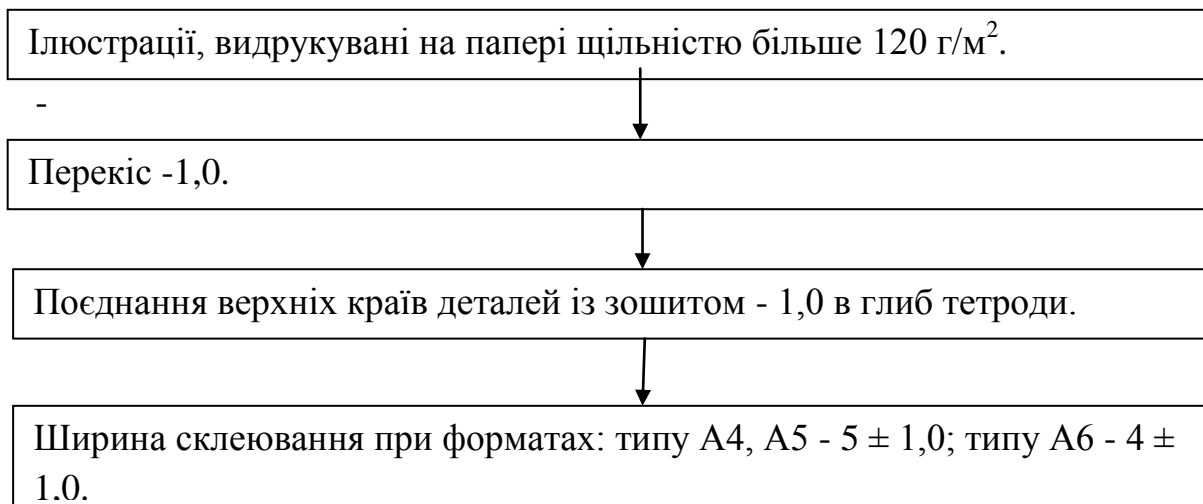
Допуски відхилення і варіації визначаються відповідно до останньої редакції ГОСТ 5773-90 «Видання книжкові та журнальні. Формати » і ОСТ 29.124-94 « Видання книжкові. Загальні технічні умови ».

Призначення операцій виготовлення складних зошитів - приклеювання до простого зошита вклейок і приклейок, а також вкладка і накидка по 4 і 8 сторінок. До цієї операції також відносяться наклеювання ілюстрацій на сторінки зошита, на паспорт і т.п..

Допуски на відхилення і варіацію визначаються відповідно до останньої редакції ГОСТ 5773-90 «Видання книжкові та журнальні. Формати » і ОСТ 29.124-94 « Видання книжкові. Загальні технічні умови ».

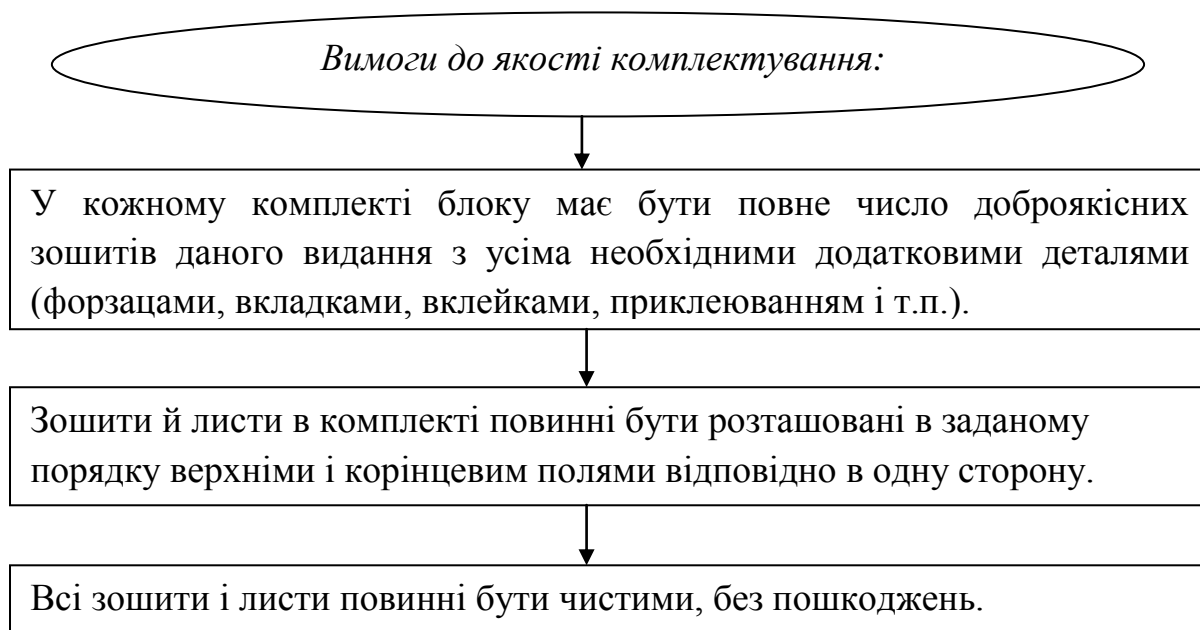

Призначення операції комплектування блоків зошитів - утворення блоку з окремих зошитів або аркушів, зібраних у певному порядку. Комплектування буває підбіркою та вкладкою. Від цієї технологічно простої операції у величезній мірі залежить якість усього виробу, так як порушення послідовності сторінок через неправильне комплектування веде до неусувного браку всього виробу.

При комплектуванні підбіркою зошити накладаються один на іншого, утворюючи блок. Зазвичай ця операція здійснюється на багатосекційних листопідбірочних машинах.

Комплектування вкладкою полягає в послідовному накидання одного зошита на іншу, починаючи з внутрішньої. Зазвичай ця операція відбувається в автоматичному режимі на ВШРА.

Допуски на відхилення і варіацію визначаються відповідно до останньої редакції ГОСТ 5773-90 «Видання книжкові та журнальні. Формати » і ОСТ 29.124-94 « Видання книжкові. Загальні технічні умови ».

↓

Необхідним елементом, що сприяє правильному порядку комплектуваних зошитів, традиційно служили і служать корінцеві мітки на зошитах.

↓

Автоматизація цього процесу значно зменшує кількість помилок в порівнянні з ручним підбором.

Вкладкою комплектуються видання в обкладинці малого обсягу. Як правило, цей процес виконується на вкладочно-швейно-різальних автоматах (ВШРА).

Вимоги до якості скріплення видань на скобу:

↓

Зшиті екземпляри брошур, журналів і т.п. продукції повинні мати повне число правильно розташованих в блоці зошитів, вкладок, накидок і обкладинку без забруднень і пошкоджень.

↓

Верхні кромки зошитів повинні лежати в одній площині.

↓

Кількість скоб повинне відповідати затвердженому макету.

↓

Скоби повинні бути розташовані у встановлених місцях по довжині корінця.

↓

При шиття «внакид» скоби повинні розташовуватися точно на згині зошитів і обкладинки.

↓

Спинки і ніжки скоб повинні бути рівно і щільно притиснуті до продукції, що зшивається.

↓

Ніжки скоб повинні бути однакової довжини, розташовані по одній лінії, рівно обрубані, без задирок.

↓

Готове видання повинне бути точно обрізане з трьох сторін без розриву листів та обкладинки. Для видань більше 64 смуг, надрукованих на папері щільністю більше 115 г/м² допускається наявність невеликих «задирок» в корінці (в «голові» і в «хвості»).

Сутність процесу КБС полягає в склеюванні окремих книжкових аркушів (і підготовлених зошитів) в блок по корінцю.

Вимоги до якості КБС:

Виготовлені примірники журналів і брошур повинні містити повну кількість аркушів, вкладок, вклейок, розташованих верхніми краями в одну сторону і в заданій послідовності, відповідно до макету Замовника.

Неприпустимі затікання клею на обрізи або всередину блоку, що викликають склеювання сторінок і пошкодження тексту чи ілюстрацій при розкритті.

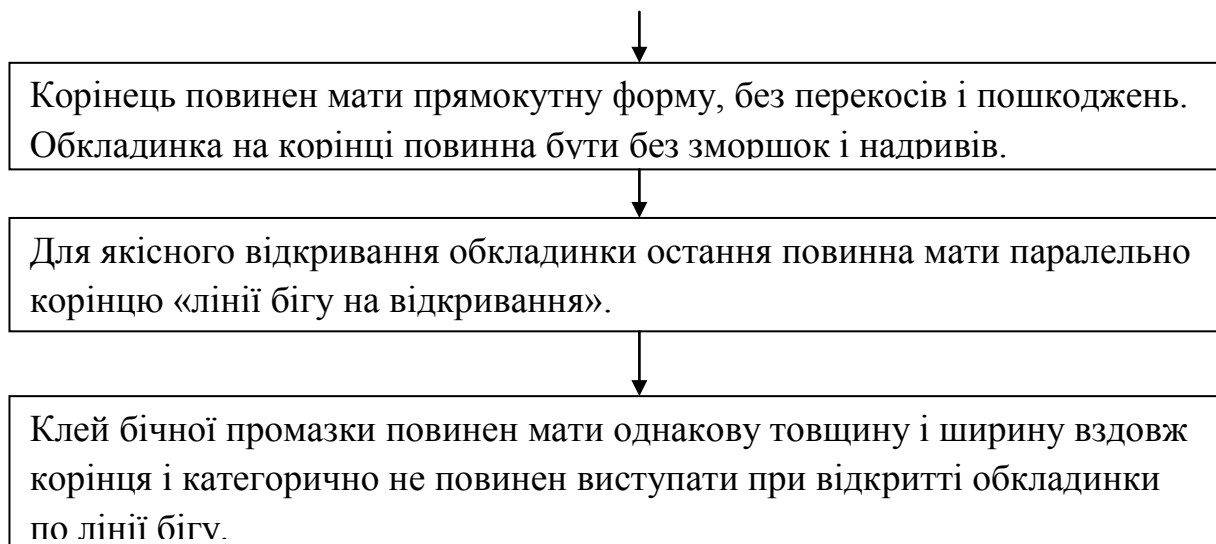
Неприпустимі дефекти, що призводять до випадання елементів блоку: не проклеєні сторінки, розкол блоку. Допускаються поодинокі просвіти між листами, які не порушують зв'язку листів з клейовою плівкою.

Неприпустимі деформація блоку, випадання блоку з обкладинки.

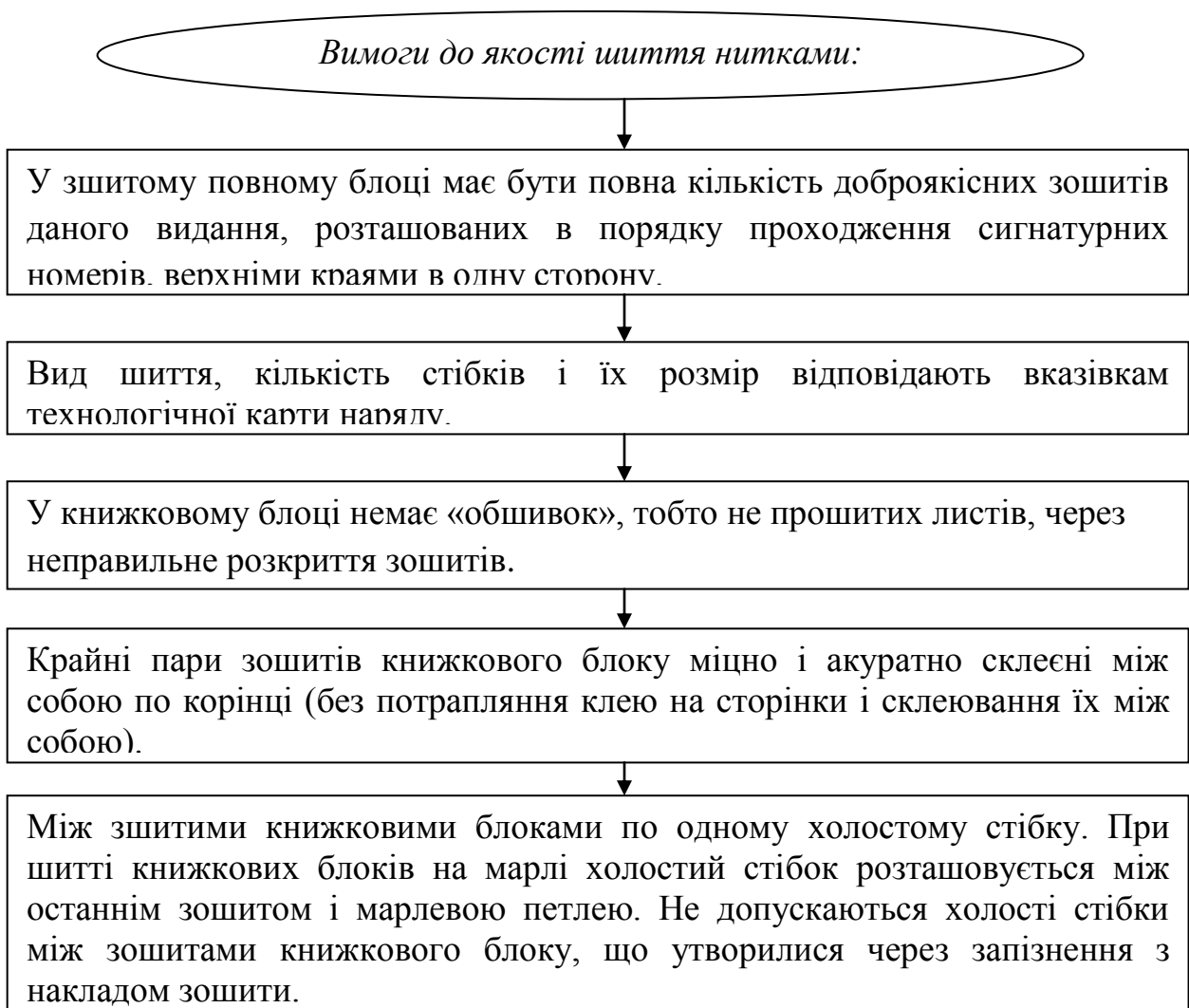
Зрізи повинні бути рівними і чистими без слідів клею. На поверхні обрізів допускаються малопомітні штрихи (сліди від ножів).

Обкладинка повинна бути правильно розташована на корінці блоку. Зрушення друку на корінці щодо краю не повинен перевищувати 1,5 мм; перекіс друку - 1,5 мм. Несуміщення кромки обкладинки з верхнім

Обкладинка повинна бути приклеєна по всій поверхні корінця і бічний промазки.

Операція шиття зошитів у окремі блоки нитками передбачає скріплення окремих зошитів у блок послідовним прошиванням кожного зошита з одночасним прикріпленням його до раніше зшитого частини блоку в результаті переходу ниток з одного зошита в інший.

↓

Зошити й форзаци книжкового блоку повинні бути чистими і не пошкодженими.

↓

Потовщення корінця після шиття повинно бути мінімально можливим.

↓

Щоб уникнути подальшого затікання клею всередину зошитів отвори від проколів повинні бути мінімально можливими.

↓

Граничні відхилення при шитті нитками (мм): головочні і корінцеві згини зошитів книжкового блоку знаходяться на одному рівні і лежать відповідно в одній площині. Недоштовхування і втяжки одиничних зошитів не більше 1.

Відстань від крайніх стібків до головочного і нижнього країв зшитого книжкового блоку однаково не менше 15 і не більше 30.

↓

Книжковий блок зшитий міцно: зошити прошиті всіма стібками, нитки стібків рівномірно стягнуті і не пошкоджені (не обірвані, без спущених петель). Зсув проколів від згину зошитів не більше 0,5.

↓

Книжковий блок зшитий щільно. Щільність корінця зшитого блоку дорівнює щільності корінця затвердженого еталонним блоком. Петельні шви на корінці блоку не утворюють потовщень.

По товщині:

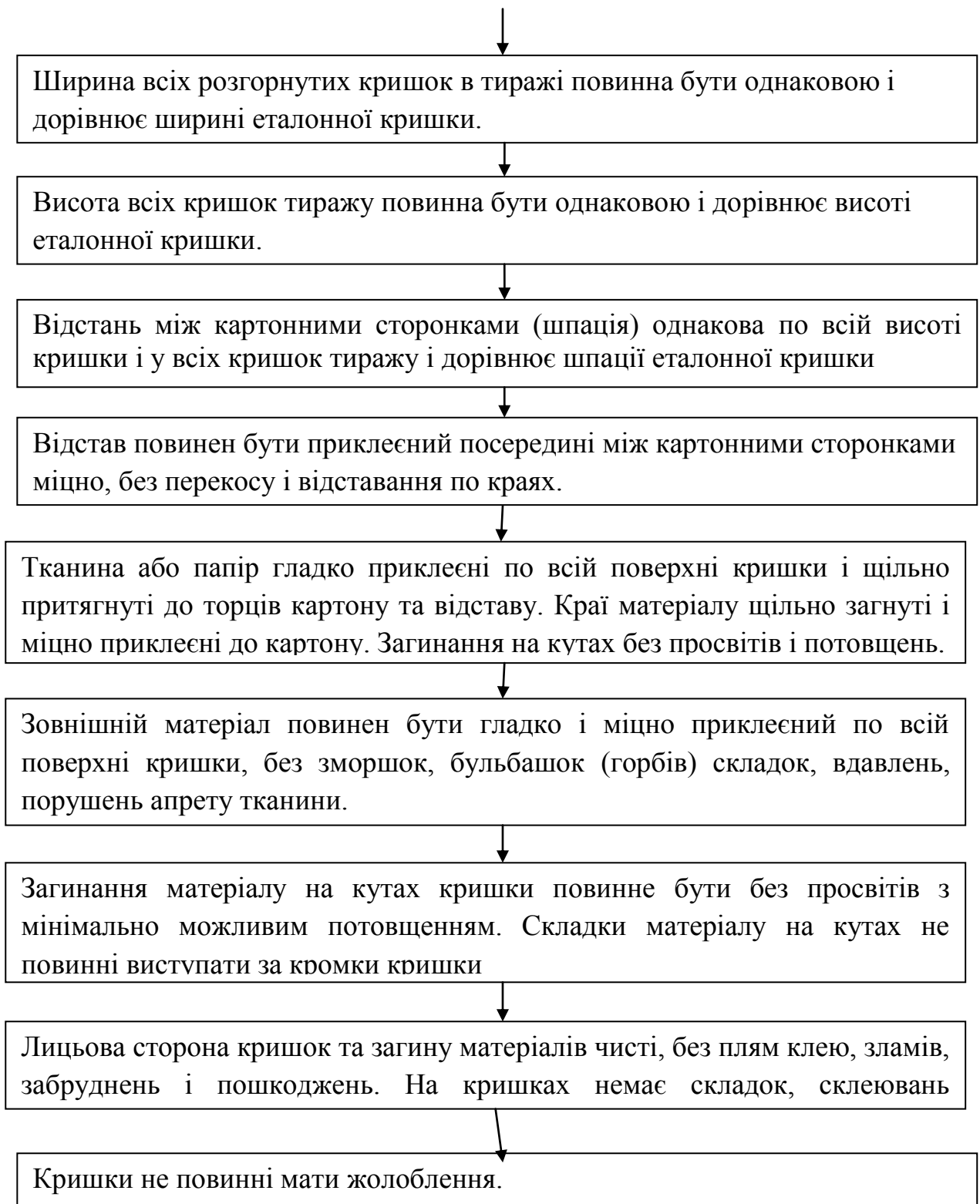
- При обсязі блоку до 320 ст. - 1,5-2,5;
- При обсязі блоку понад 320 ст. - 3,5.

Операція виготовлення цілюкритих палітурних кришок типу 7 включає склеювання картонних сторінок і відставу із зовнішнім покриваючим матеріалом, які представляють одну деталь, для отримання палітурної кришки.

Вимоги до якості цілюкритих палітурних кришок типу 7:

↓

Розгорнуті книжки мають прямокутну форму. Верхні і нижні краї сторінок складають з відставом пряму лінію.

Призначення операції друк і тиснення на палітурних кришках - нанесення на палітурну кришку зображення (текст або малюнок).

Допуски на відхилення і варіацію визначаються відповідно до останньої редакції ГОСТ 5773-90 «Видання книжкові та журнальні. Формати» і ОСТ 29.124-94« Видання книжкові. Загальні технічні умови ».

Вимоги до якості друку і тиснення на палітурних кришках:

Зображення тексту, малюнків або інших елементів на кришці повинні бути розташовані відповідно до затвердженого макета, без зміщення і перекосів.

При друку фарбою або тиснення фольгою барвистий шар повинен повністю (без пробілів) вкривати поверхню палітурного матеріалу на відбитку.

Очко відбитка має бути чітким, чистим, різко окресленим, лінії не повинні зливатися, а фарба розпливатися.

Глибина тиснення повинна бути однаковою в усіх точках малюнка і у всьому тиражі.

На пробільних ділянках не повинно бути слідів фарби або фольги. Поверхня кришки має бути чистою і непошкодженою.

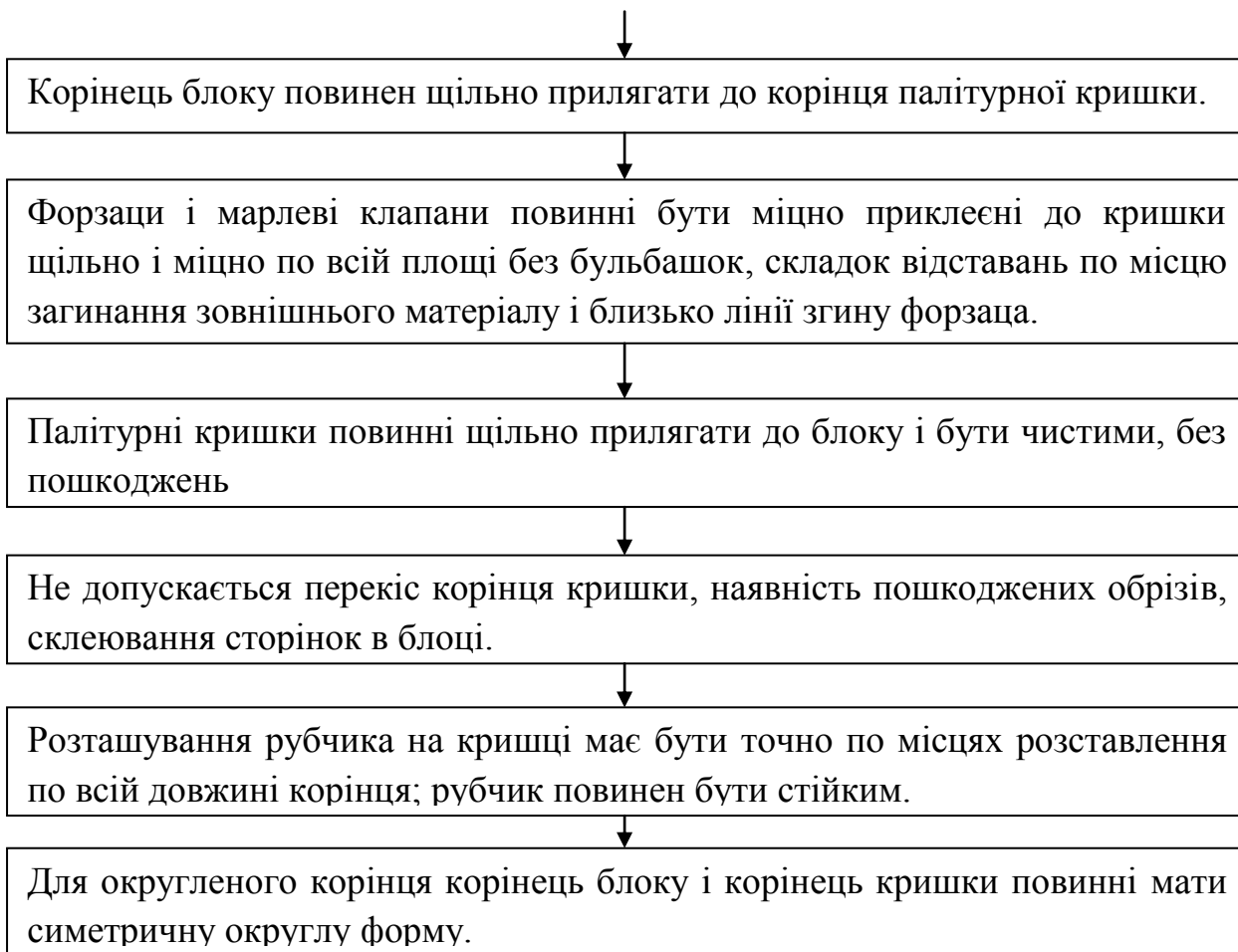
Колір і тон матеріалу не повинні змінюватися від тиснення нагрітим штампом (крім спеціальних палітурних матеріалів).

На зворотному боці картонної сторони не повинно бути слідів (крім рельєфного тиснення). При конгревному тисненні матеріал не повинен мати тріщин - зображення повинно бути чітким у всіх деталях.

Призначення операції вставка блоків в палітурні кришки типів 5 і 7 - з'єднання палітурної кришки з блоком шляхом приклеювання кришки до форзаців блоку й корінцевого матеріалу.

Вимоги до якості вставлених книг:

Книжковий блок по розмірам повинний відповідати палітурній кришці і правильно в ній розташовуватися з урахуванням необхідної ширини кантів.

2. Дефекти та брак книжкових товарів

Продукція, виготовлена з відступом від стандартів і технічних умов, вважається дефектною, або браком. Якщо брак виявлений всередині підприємства - це внутрішній брак, якщо у замовника (споживача) - зовнішній брак.

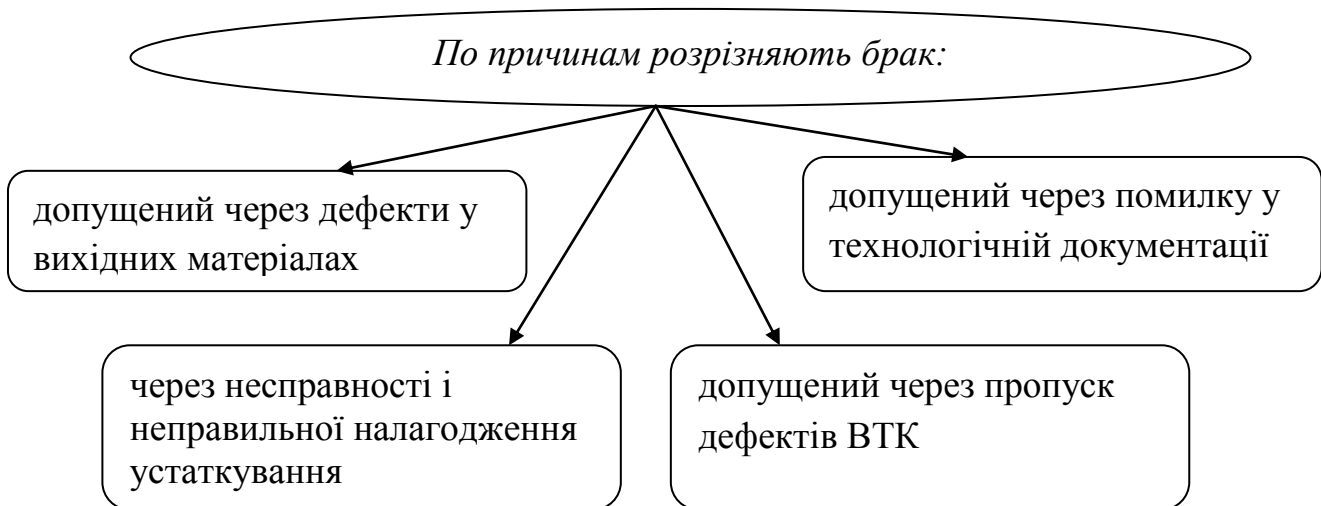
Виправний брак - це деталі, напівфабрикати або готові вироби, дефекти яких економічно вигідно та технічно можливо усунути. Невиправним (остаточним) браком вважаються деталі, напівфабрикати або готові вироби, які не можна технічно усунути або це робити економічно не вигідно.

Під виглядом браку в класифікаторі маються на увазі конкретні дефекти і відступу від встановлених для виробів вимог, які є підставою для його бракування і відділення від придатної продукції.

У відповідності зі стандартами при організації процесу виготовлення продукції важливе значення необхідно приділяти забезпеченню простежуваності, під якою розуміється можливість простежити історію, застосування або місцезнаходження того, що розглядається. Простежуваність може відноситися до походження матеріалів і комплектуючих; історії обробки продукції; розподілу та місцезнаходження продукції після поставки.

Забезпечення простежуваності дозволяє виявити проблеми у виробництві систематичні причини відхилень, що найбільшою мірою впливають на якість продукції.

На поліграфічних підприємствах простежуваність забезпечується шляхом обліку випадків виникнення браку. Для проведення такого обліку потрібна єдина класифікація за видами браку, винуватців та причин браку. Для цього на підприємствах розробляється класифікатор браку. Шифри, які містяться в класифікаторі дозволяють спростити записи, пов'язані з оформленням браку, і дають можливість автоматизувати його облік.

За винуватцями розрізняють брак, допущений з вини робітника-оператора, робітника-наладчика, майстра, працівників лабораторії, відділів: виробничого, планового, головного технолога, головного механіка, ВТК і ін.

На будь-якому з етапів формування зображення і друку можуть виникнути деякі неполадки, які найчастіше викликані зносом деяких комплектуючих, значно знижуючі якість одержуваного зображення. Далі описані дефекти друку, які найбільш часто зустрічаються і які можна побачити безпосередньо на отриманому відбитку.

1. Хаотично розкидані уздовж аркуша крапки з'являється в результаті прокидання тонера на папір з бункера відробітку. Існує декілька причин виникнення такого дефекту: між фотобарабаном і відновлюючим лезом потрапило чужорідне тіло (смітинка) йди переповнення бункера відпрацьованого тонера. Для усунення даного дефекту друку необхідно розібрати і очистити картридж.

2. Уздовж аркуша з'являється сіра смуга з нечіткими краями. Найчастіше цей дефект друку з'являється, якщо ракель погано очищає фотобарабан від часток тонера на ньому. Це може бути викликане зносом чистячого леза, переповненням бункера відробітку або попаданням чужорідного тіла на поверхню чистячого леза. Для усунення необхідно розібрати картридж. При необхідності замінити чистяче лезо або почистити картридж.

3. Зображення більш насичене в центрі або по краях листа. Дана проблема з'являється якщо Doctor Blade пропускає занадто багато тонера на магнітний вал. Можливі причини: знос «доктора» (усувається заміною), нерівномірний контакт барабана і магнітного валу (перевірити кріплення половин картриджа).

4. Тонка біла смуга, що має чіткі межі утворюється вздовж листа, утворюється, у разі якщо тонер не надходить у дане місце. Причинами цього може служити потрапляння смітинки між «доктором» і магнітним валом або подряпина на ньому. Ремонтом буде служити заміна магнітного валу якщо він подряпаний або чищення картриджа при його засміченні.

5. Сторонній фон, який проявляється в основному по краях листа з однаковим інтервалом кілька разів на аркуші (від 2 до 4 разів). Фон з'являється, якщо має місце часткове порушення електростатичних властивостей фотобарабана в результаті чого негативний заряд, що передається від заряджаючого валу не повністю сприймається ним. Також причина може полягати в зношеності самого фотобарабана. Єдиним методом усунення даної несправності є заміна фотобарабана.

6. По всьому листу спостерігається сторонній фон. Даний дефект друку спостерігається, якщо на фотобарабан переноситься тонер в ті місця, де зображення при друку не повинно бути. Причинами цього можуть служити:

- використання поганого тонера;
- забруднення на магнітному валу;
- забруднення оптики апарату.

7. Накладка фрагментів або всього зображення по всій поверхні листа. Існує кілька причин того що заряджаючий вал на поверхні фотобарабана не може відновити негативний заряд. До них відносяться поганий електричний контакт або знос самого заряджаючого валу. Відповідно причини усуваються чищенням контакту або заміною заряджаючого валу.

8. Біла смуга з нечіткими межами найчастіше зустрічається по центру аркуша ширина якої збільшується з кожною наступною копією. Дана проблема пов'язана з тим що не надходить тонер. Найчастіше це пов'язано з тим, що закінчується тонер і в рідких випадках несправний сам механізм подачі тонера.

9. Темно-сіра або чорна смуга, яка найчастіше по краях листів має нечіткі межі. Причиною цього є знос барабана або подряпину по всій довжині окружності а усунення здійснюється заміною барабана.

10. Чорні крапки (в деяких випадках риски) або горизонтальні смуги, які проявляються з кроком довжини кола барабана. Як і в попередньому випадку, дефект викликаний зносом барабана або подряпиною по всій його окружності, а усунення потребує заміни барабана.

11. Часто повторювані смуги є наслідком виходу з ладу ролика зарядки (коротрона) і вимагають його заміни.

Тема 8 Апарат видання. Вимоги до формування абрєвіатури ISBN, структура ISBN

План:

1. Апарат видання
2. Структура ISBN
3. Методи обчислення контрольної цифри

Література:

1. Ляшко А.А. Товароведение и экспертиза культтоваров: товары для эстетического и интеллектуального развития: учебное пособие / А.А. Ляшко, А.П. Ходыкин. – М : Дашков и К, 2007. – 298с.
2. Гусман Г. О книге / Г. Гусман – М. : Книга, 1982. – 112с.
3. Технология печатных процессов / А. Н. Раскин, И. В. Ромейков, Н. Д. Бирюкова – М. : Книга, 1989. – 206 с.
4. Швецова - Водка Г. Перше монографічне дослідження історії української статистики друку: рецензія//Вісник Книжкової палати. - 2004. - № 3. - С. 8 – 9.
5. Мильчин А. Э. Издательский словарь-справочник. – М., 2003. – 558 с.

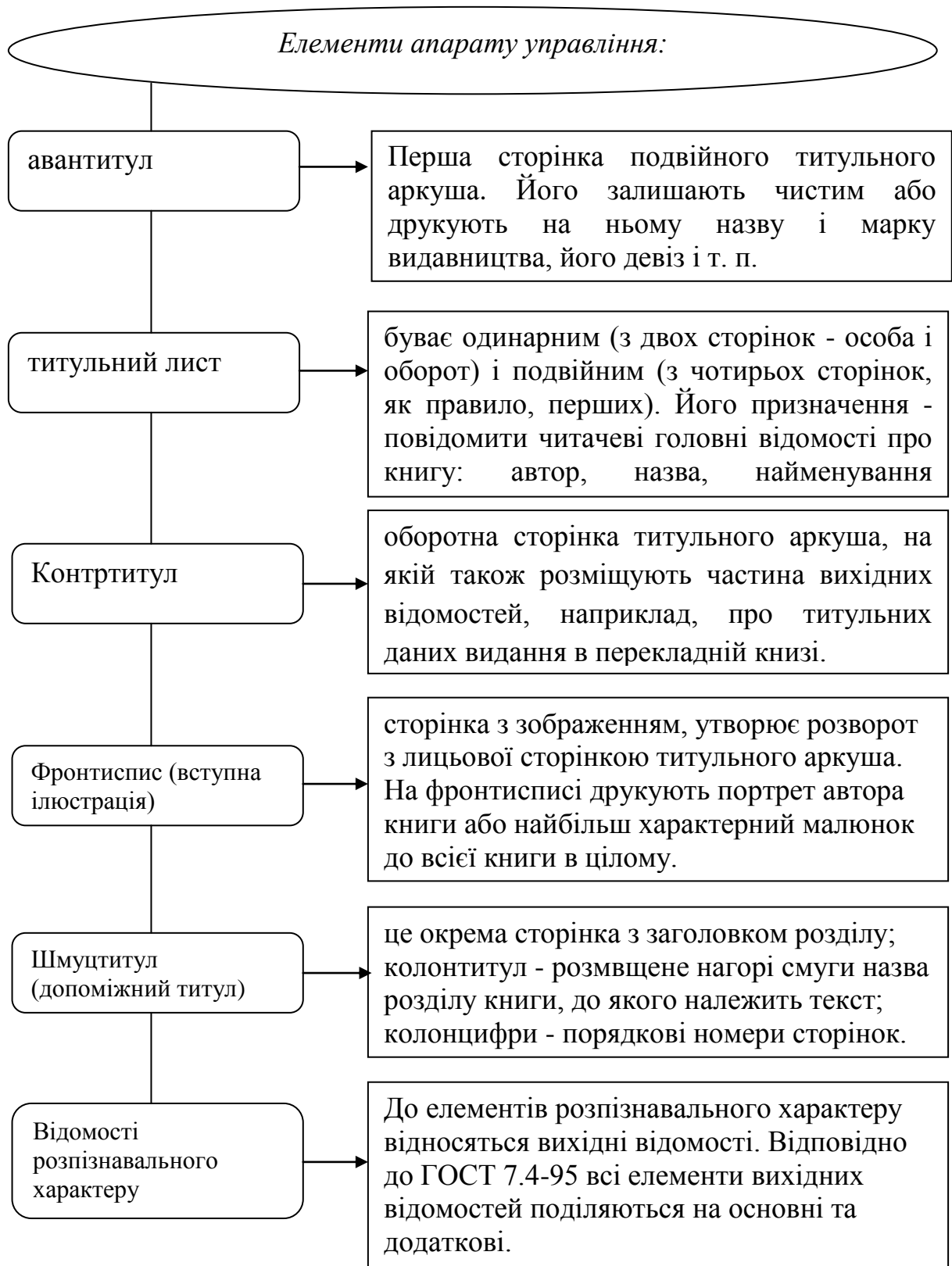
1. Апарат видання

Апарат видання - це доповнення до основного тексту, які можуть виконувати розпізнавальну, довідково-пошукову, бібліографічну, рекламну та інші функції. Тобто це своєрідні тексти, що допомагають читачеві у користуванні ним (довідково-допоміжний апарат видання) і краще зрозуміти його зміст (науково-довідковий апарат видання). Апарат підвищує практичну цінність книги. Він дозволяє швидко знаходити потрібні факти. Апарат необхідний для організації самостійної роботи особливо над підручником. Структура апарату представляє певну послідовність елементів, інформаційна значимість яких поступово зростає.

До довідково-допоміжного апарату належать: зміст, покажчик, колонтитули, анотація, реферат.

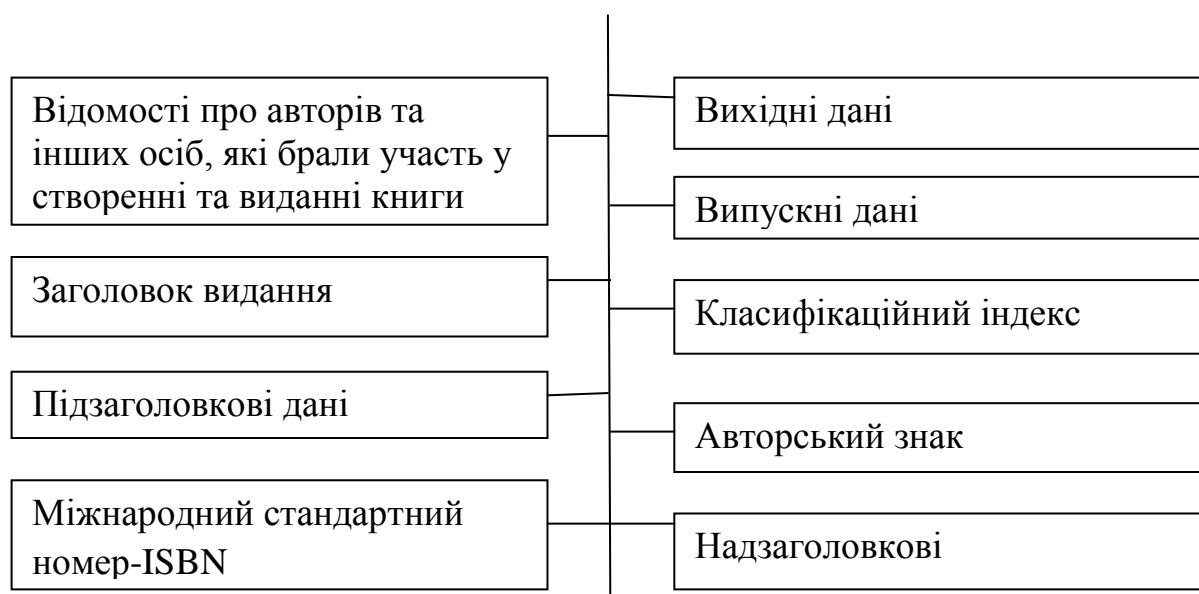
До науково-довідкового апарату належать: вступна стаття (розповідає про життя та творчість автора або характеризує твір та допомагає читачеві

розібратися у деяких незрозумілих йому фактах); *передмова автора, редактора чи видавництва* (розповідає про джерела чи інші особливості створення цього твору); *післямова* (коментарі чи примітки); *бібліографічні посилання* (опис творів друку, джерела цитат); *книжкові бібліографічні списки та покажчики* (допомагають читачеві звернутися до літератури, яка поглибить знання в предметі, якому присвячене видання)

Додаткові відомості не обов'язкові до публікації.

До основних відносяться ті відомості, які видавець зобов'язаний вміщувати в виданні.

2. Структура ISBN

ISBN (з [англ.](#) *International Standard Book Number* — міжнародний стандартний номер книги) універсальний ідентифікаційний номер, що присвоюється [книзі](#) або [брошурі](#) з метою їх класифікації. ISBN призначений для ідентифікації окремих книг або різних видань та є унікальним для кожного видання книги крім репринтного.

ISBN був створений в [1966](#) в Великобританії та з [1970](#) року був прийнятий як міжнародний стандарт [ISO 2108](#). Починаючи з [1 січня 2007](#) року ISBN складається з 13 цифр.

Міжнародний стандартний номер книги складається з [абрєвіатури](#) ISBN, яка записується латинськими літерами незалежно від мови видання книги, та номера довжиною 10 або 13 цифр. Мета впровадження 13-значних номерів нового формату, це збільшення ємності системи ISBN та використання [штрихкодів](#) для ідентифікації видань. Для цього до 10-значного номера ISBN попереду додається префікс 978 або 979 та виконується відповідне перерахування контрольної цифри.

Десятизначний номер поділяється на чотири частини (відповідно 13-значний поділяється на п'ять) змінної довжини, котрі відокремлюються одна від іншої дефісом. Кожна частина має такі складові:

1. Ідентифікатор мовної групи або країни.

Встановлюється Міжнародним агентством ISBN. Кількість цифр залежить від річного обсягу книжкової продукції відповідної групи. Наприклад, для англومовних країн ідентифікатор групи дорівнює 0 або 1, для країн колишнього [СРСР](#) та країн [СНД](#) присвоєно ідентифікатор 5. Україна, крім ідентифікатора групи СНД, також має свій окремий ідентифікатор 966.

2. Ідентифікатор видавництва. Цей ідентифікатор

призначається національним агентством ISBN країни для кожного [видавництва](#). Офіційним представництвом міжнародного агентства ISBN в Україні, що може розподіляти номери ISBN та назначати ідентифікатори для українських видавництв, є [Книжкова палата України](#) імені Івана Федорова. Видавництвам, що мають найбільший обсяг книжкової продукції видаються ідентифікатори з найменшою кількістю знаків та навпаки — малим видавництвам призначаються великі ідентифікатори довжиною до семи знаків.

3. Ідентифікатор книги. Це порядковий номер, який

видавництво назначає для своїх книг. Кількість цифр цього ідентифікатора залежить від кількості цифр ідентифікатора видавництва: чим більше останній, тим меншій кількості книг видавництво може присвоїти номер ISBN.

4. Контрольна цифра. Остання цифра (або літера X, що

позначає число 10) в номері ISBN, що дозволяє перевірити його правильність. Номер ISBN вважається правильним, якщо сума добутків дев'яти цифр номера з ваговими коефіцієнтами від 10 до 2 та контрольної цифри ділиться на 11 без залишку.

Приклад:

[ISBN 5-02-013850-9](#)

|| | |

|| | +-- контрольна цифра **9**

|| +----- порядковий номер книги в
видавництві - **13850**

| +----- видавництво "Наука"**02**

+----- книга видана в країнах
колишнього СРСР **5**

Для присвоєння книзі номера ISBN видавництво звертається до національного агентства країни, котре уповноважене розподіляти блоки ISBN. Процедура отримання блоків ISBN платна. Після того як національне агентство призначить цьому видавництву окремий ідентифікатор та видасть заявлений блок номерів, видавництво може кодувати свою книжкову продукцію але не може перепродавати та використовувати їх разом з іншим видавництвом. Кількість ISBN, що видаються окремому видавництву залежить від його річного випуску продукції.

3. Методи обчислення контрольної цифри

Контрольну цифру номера ISBN можна обчислити двома еквівалентними методами.

У першому методі, згідно з [посібником](#)

Міжнародного агентства ISBN, сума добутків цифр номера та контрольної цифри повинна ділитись на 11 без залишку. Для визначення контрольної цифри кожна цифра, що входить в номер, помножується на ваговий коефіцієнт від 10 до 2. Контрольна цифра визначається як різниця між сумою отриманих добутків та найближчим *більшим* числом, що ділиться на 11 без залишку. Якщо отримана контрольна цифра дорівнює 10, то в повному номері ISBN вона позначається [римською цифрою "X"](#).

Приклад:

ISBN 5-02-013850-?

5 0 2 0 1 3 8 5 0 - цифрова частина

10 9 8 7 6 5 4 3 2 - вагові коефіцієнти

50 0 16 0 6 15 32 15 0 - добутки цифр на вагові
коефіцієнти

$50 + 0 + 16 + 0 + 6 + 15 + 32 + 15 + 0 = 134.$

Наступне ціле число кратне 11 це $143 = 11 \cdot 13$, тому

$143 - 134 = 9$ - контрольна цифра

Повний номер: [ISBN 5-02-013850-9](#).

Другий метод

У другому методі кожна цифра помножується на номер своєї позиції, що нумеруються зліва направо починаючи від одиниці. Далі отримані добутки додаються та від цієї суми віднімається найближче *менше* число, що ділиться на 11 без залишку.

Приклад:

ISBN 5-02-013850-?

5 0 2 0 1 3 8 5 0 - цифрова частина

1 2 3 4 5 6 7 8 9 - номер позиції

5 0 6 0 5 18 56 40 0 - добутки цифр на номер їх позиції

$5 + 0 + 6 + 0 + 5 + 18 + 56 + 40 + 0 = 130,$

$130 - 121 (121 = 11 \cdot 11) = 9$ - контрольна цифра = 9

Повний номер: [ISBN 5-02-013850-9](#).

Оскільки 11 є простим числом, то така схема обчислення контрольної цифри забезпечує виявлення будь-якої одиничної помилки (наприклад у випадку коли буде пошкоджена одна цифра або будь-які дві цифри будуть переставлені).

Тема 9 **Приймання та виявлення основних дефектів. Товарознавчі аспекти якості при зберіганні, пакуванні, маркуванні, транспортуванні книжкових товарів.**

План:

1. Приймання книжкових товарів та виявлення основних дефектів.
2. Товарознавчі аспекти якості при зберіганні, пакуванні, маркуванні, транспортуванні книжкових товарів.

Література:

1. Мильчин А. Э. Издательский словарь-справочник. – М., 2003. – 558 с.
2. Полянский Н. Н. Основы полиграфического производства / Н. Н. Гаванский – М. : Книга, 2001. – 530 с.
3. Швецова - Водка Г. Перше монографічне дослідження історії української статистики друку: рецензія//Вісник Книжкової палати. - 2004. - № 3. - С. 8 – 9.

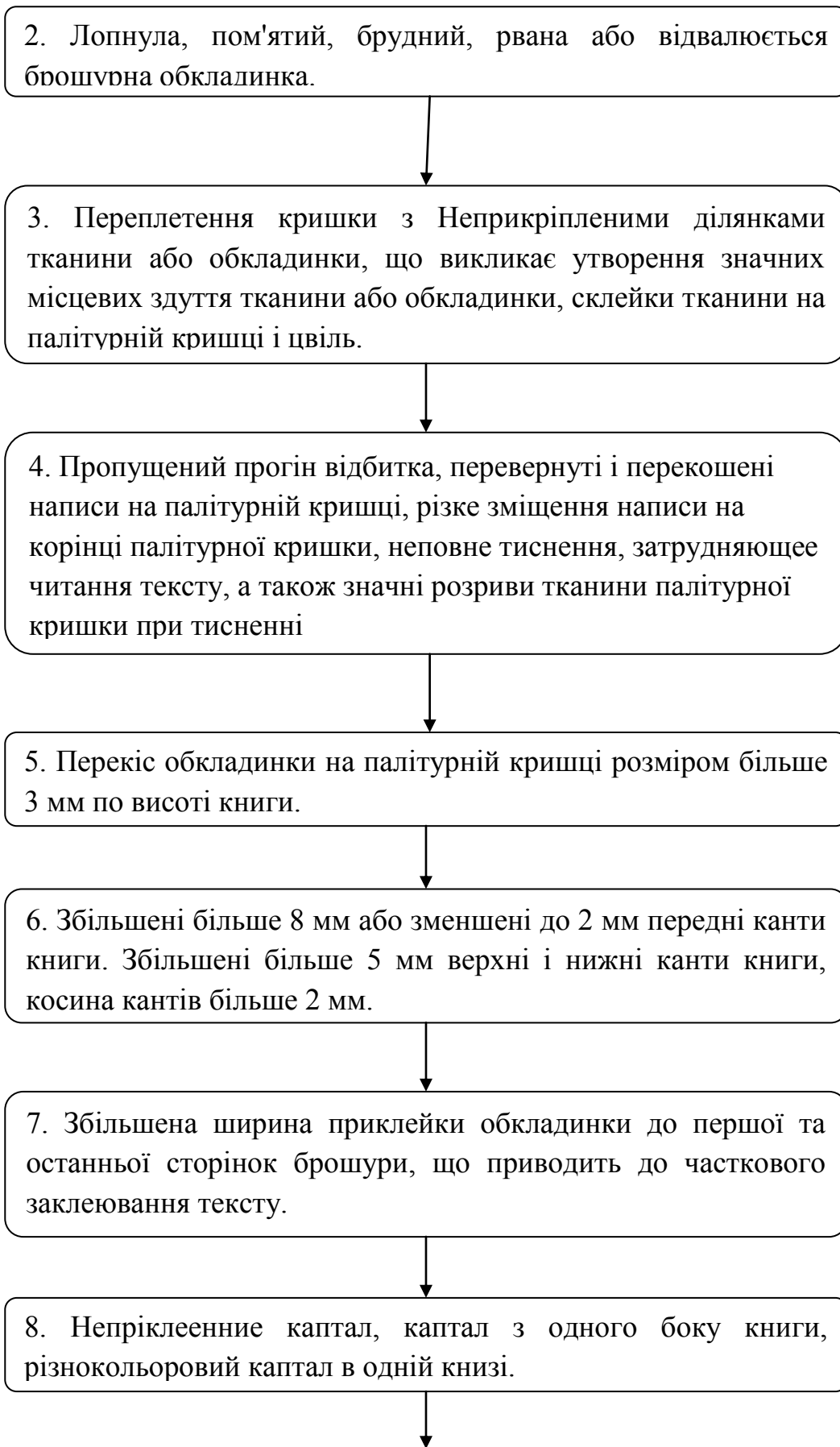
1. Приймання книжкових товарів та виявлення основних дефектів.

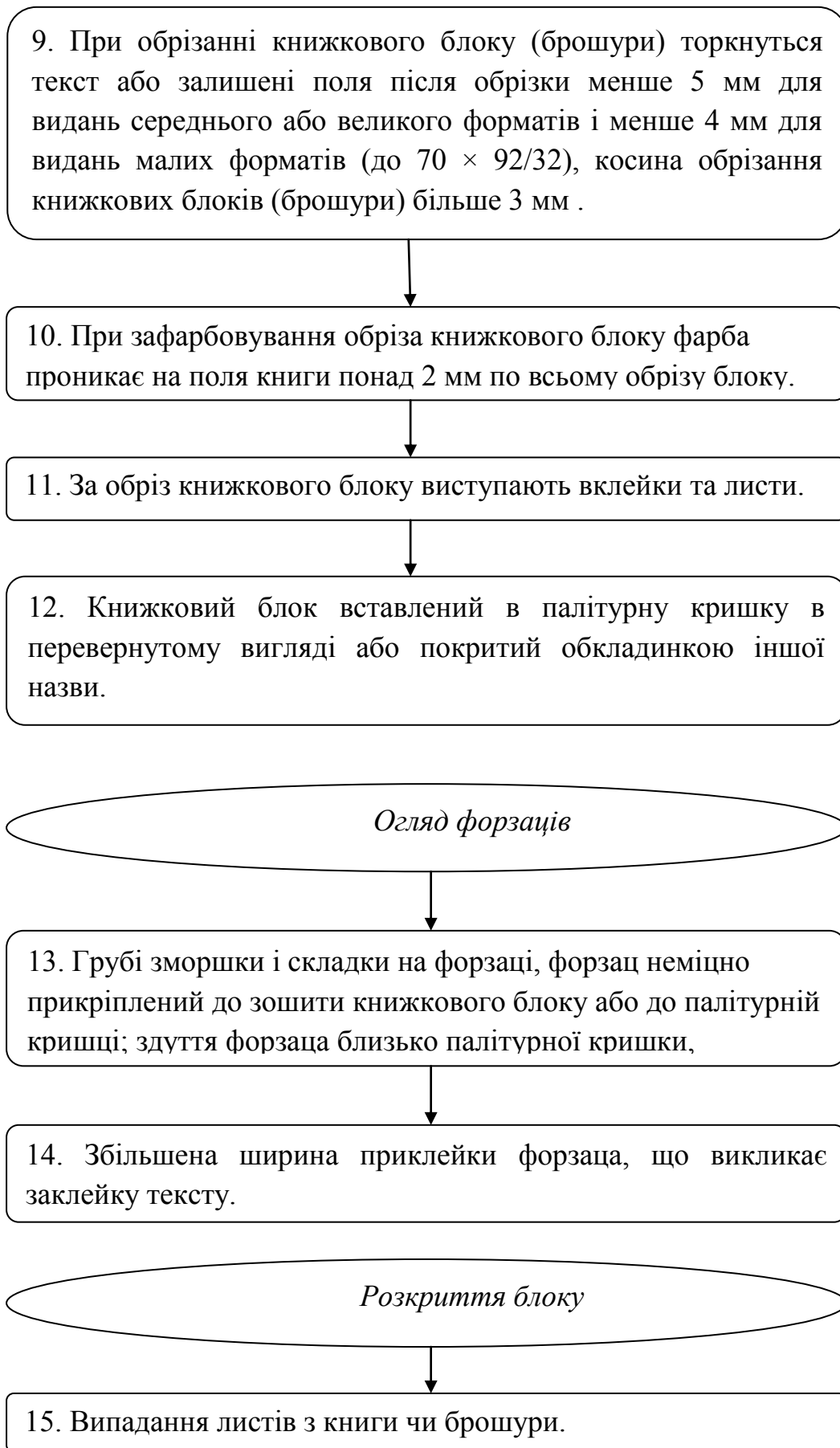
Для того щоб не допустити до читача браковані книги, необхідно при прийомі звертати особливу увагу на якість оформлення і поліграфічного виконання видань. Насамперед має бути перевірено наявність явних дефектів, з якими книга не може бути прийнята і підлягає поверненню видавництву або книготорг організації - постачальнику.

Нижче називаються основні способи виявлення можливих дефектів при прийманні і перераховуються самі дефекти оформлення та поліграфічного виконання.

Зовнішній огляд палітурки (обкладинки) і книжкового блоку

1. Формат видань не відповідає ГОСТ 5773-54 «Книги і журнали. Формати видань».

16. Неправильне шиття, затрудняюче розкривання книги (брошури) або провідне до зашиванні тексту.

17. Склейки окремих листів, що викликають при розкритті книги виривання запечатаних ділянок сторінок.

18. Розкол книжкового блоку у всій довжині корінця (просвіт між зошитами).

Швидке перегортання блоку

19. Незадовільна друк малюнків, викривляє зображення і утрудняє розуміння їх змісту.

20. Бліді або надмірно насичені фарбою відбитки, що утрудняють вільне читання тексту.

21. Листи з перетісненою фарбою, що утрудняє читання.

22. Спотворення малюнків і тексту на відбитках, затрудняюче читання.

23. Переплутані підписи до ілюстрацій, перевернуті чи переплутані рядки тексту і малюнки.

24. Марашкі, спотворюють малюнки і утрудняють читання тексту.

25. Здвоєна друк і закачнувшієся рядки набору утрудняють читання.

26. Рвані, м'яті, брудні і замаслені листи; листи, видрукувані з одного боку, зі своїм оборотом, з кутами сторінок без тексту і з надрукованим по куту текстом

27. Наявність на відбитку значних затискачів (зморшок) паперу, утрудняють читання.

28. Неправильна фальцювання листів, в результаті чого порушується послідовне розташування сторінок.

29. Неправильна комплектовка зошитів у виданні: відсутні або повторюються окремі аркуші або вклейки; переплутані листи або вставлені листи з іншого видання.

Якщо в результаті вибіркової перевірки встановлена недоброякісність більше 1% прийнятої партії книжкової продукції, то вся продукція може бути повернена постачальнику.

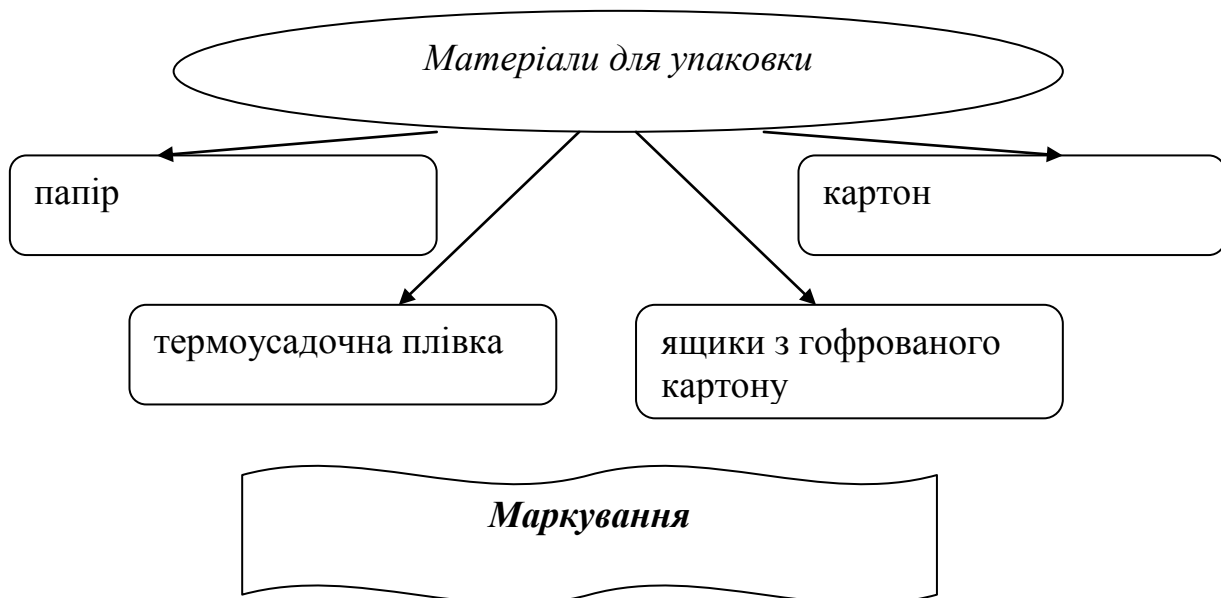
2. Товарознавчі аспекти якості при зберіганні, пакуванні, маркуванні, транспортуванні книжкових товарів.

Упаковка

Відповідно до ОСТ 29.2-91 «Видання книжкові. Упаковка, маркування, транспортування і зберігання» видання повинні бути упаковані таким способом, щоб забезпечити збереження поліграфічного оформлення палітурної кришки і видання в цілому.

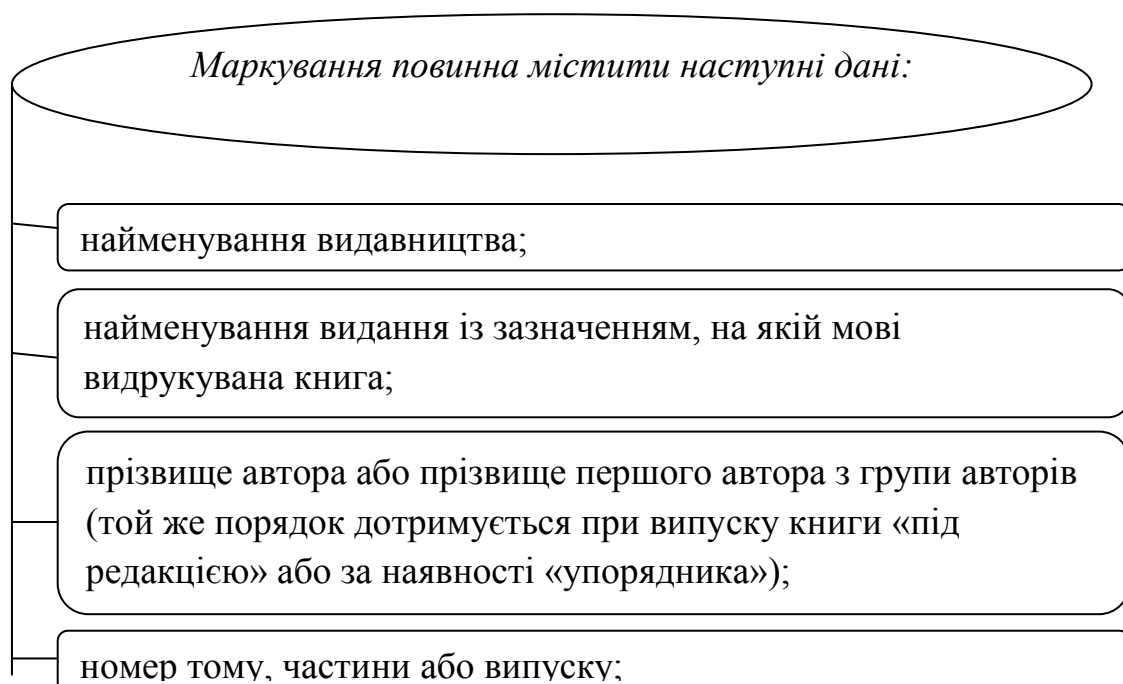
Видання, що мають на палітурній кришці конгревне, блинтове тиснення, поліграфічні зображення, стереоілюстрації, полімерні плівки, схильні до злипання, перед пакуванням повинні бути перекладені прокладками і укладені пліском в стопу корінцями в протилежні сторони.

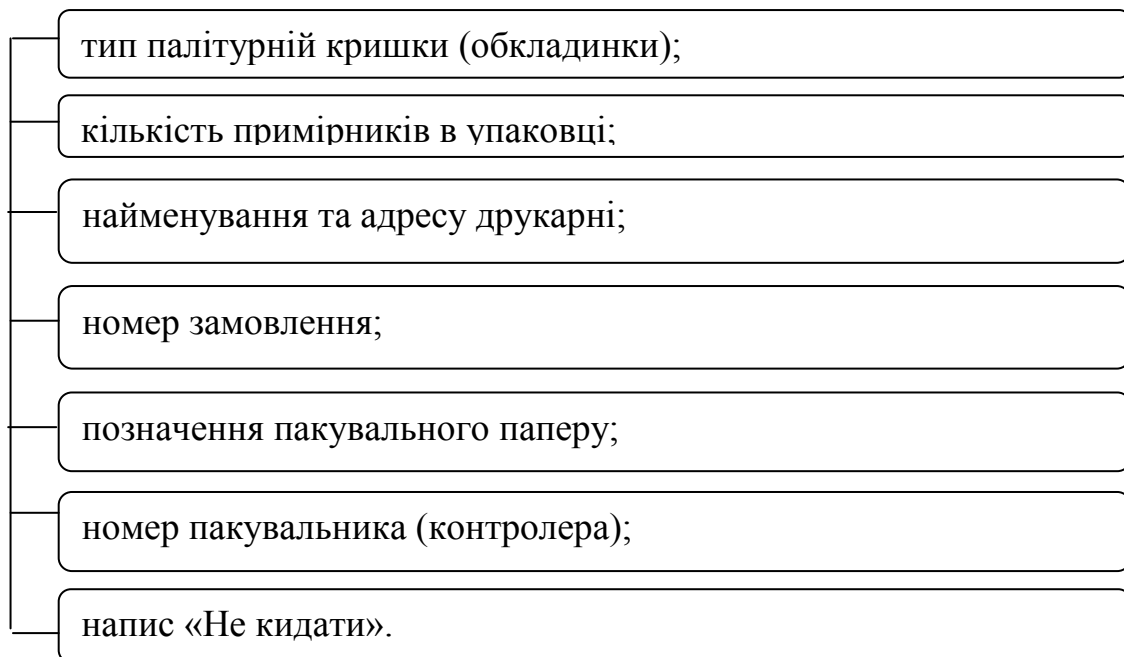
Кількість видань в пакувальній одиниці має бути постійним для всього тиражу. Маса пакувальної одиниці при упаковці в папір, картон або термоусадочну плівку не повинна перевищувати 8 кг, а за умови механізації вантажно-розвантажувальних робіт і упаковці в ящики з гофрованого картону - 20 кг.

На одну із сторін упаковки на кінці обов'язувального матеріалу повинен бути наклеєний паперовий ярлик з нанесеною на нього маркуванням.

Маркування наноситься типографським чи іншим способом, що забезпечує чітке і стійке відтворення тексту, російською мовою або на національному, якщо видання реалізуються в межах республіки. Вимоги щодо маркування нормуються ОСТ 29.2-91.

Крім зазначених даних, в правій частині ярлика має бути надрукований умовний шифр, а в лівій - маніпуляційний знак "Берегти від вологи". Умовним шрифтом може служити номер замовлення видання (в цьому випадку номер замовлення в маркуванні не проставляють).

Транспортування

Транспортування. Транспортування упакованих пакетів повинно здійснюватися в закритих автомашинах типу «фургон», у контейнерах універсальних - автомобільному, залізничним, водним транспортом, в контейнерах авіаційних - повітряним транспортом за правилами перевезення вантажів на відповідному виді транспорту.

Пакети повинні бути щільно укладені рівними рядами однакової висоти по всій площі контейнера або фургона.

При завантаженні і розвантаженні брати пакети за обв'язувальний матеріал не допускається.

Забороняється для переміщення пакетів застосовувати похилі площини, гвинтові спуски і т. п. При застосуванні стрічкових транспортерів з кутом нахилу більше 150 необхідно встановлювати фіксатори, що запобігають перекидання і скочування пакетів одиниць.

Зберігання

У процесі зберігання книг повинні бути створені умови для запобігання їх від псування. Найбільш сприятливими умовами для зберігання книг є: температура 16-18 ° С, відносна вологість - не більше 50-60%. Книги повинні бути огорожені від вогкості, забруднення, проникнення цвілі. Під впливом забруднення, різких коливань температури і відсутність догляду за книгами в місцях зберігання книжкової продукції можуть розлучатися книжкові шкідники: жуки-точильники, книжкова і курна воша і інші, а також плісняві гриби. Тому необхідно постійно стежити за чистотою на вкладах, у підсобних приміщеннях і в торговому залі магазинів, регулярно провітрювати приміщення, протирати книги ганчіркою. Книги повинні зберігатися на стелажах у підсобних приміщеннях і на складах, а там, де є можливість, розставлятися вертикально.

Тема 10 **Видавнича діяльність Національної академії наук.** **Традиції сучасного мистецтва книги.**

План:

1. Видавнича діяльність Національної академії
2. Традиції сучасного мистецтва книги

Література:

1. Баренбаум И.Е. История книги: учебник для вузов. - 2-е изд., испр. и доп. - М.: Книга, 2004.-248с.
2. Современное литературно-художественное книгоиздание: [Электронный документ]. – Режим доступа <http://www.hi-edu.ru/e-books/KaracheusevaLXDK/index.htm>
3. Кодак Н. Ф. Бытие книги: Заметки о прошлом и настоящем книжного дела / Н. Ф. Кодак – К. : Лыбидь, 1991. – 175 с.
4. Періодичне видання «Вісник Книжкової палати України»

Тиражі видань складають від 1 до 10 тисяч примірників і безоплатно розсилаються у національні і зарубіжні громадські бібліотеки, а також бібліотеки провідних наукових і навчальних закладів України.

1. Видавнича діяльність Національної академії

Як провідна наукова організація України Національна академія наук України щорічно виконує державне замовлення на підготовку і випуск видавничої продукції за двома соціально важливими напрямками

"енциклопедичні видання"

"наукові видання"

За першим з них Національна академія наук України здійснює підготовку і випуск видань, передбачених рішеннями Президента і Кабінету Міністрів України, які мають загальнонаціональне значення. Наприклад, над безпрецедентним виданням "Національний атлас України" (2007), покликаним забезпечити інформаційну підтримку розвитку країни на базі інтеграції досягнень фундаментальної науки, працювали фахівці багатьох академічних організацій і наукових установ інших відомств.

До цього напрямку належать

"Енциклопедія історії України" в 10 томах, сім томів якої вже побачили світ:

"Енциклопедія сучасної України" в 25 томах, з яких на сьогодні видані 10:

шеститомна "Шевченківська енциклопедія", видання якої планується завершити до 2014 року – року 200-річчя з дня народження Тараса

підготовлювані до видання "Франківська енциклопедія" в 5 томах

третомна "Енциклопедія міжнародного права"

Особливе місце належить проекту "Словники України", в рамках якого здійснюється створення віртуальної лінгвістичної лабораторії і корпусів мови, що отримали статус національного надбання, а також випуск на основі цих напрацювань численних словників в електронному і паперовому вигляді. Наприклад, "Український орфографічний словник" вже витримав 9 видань, кожне наступне з яких доповнюється і удосконалюється. Подією 2010 року став

вихід першого тому двадцятитомного тлумачного "Словника української мови" (літери А–Б), загальний обсяг якого перевищує 230 тисяч статей.

Окрім наукових монографій, книжкова продукція НАН України представлена енциклопедичними, словарними, довідковими, учбовими, науково-популярними виданнями, а також неперіодичними збірниками наукових праць. Загальну кількість їх найменувань можна співставити з кількістю найменувань наукових монографій, вона складає в середньому 596 найменувань в рік: від 449 в 2001 до 730 в 2008. Пік видання довідкової і науково-популярної літератури закономірно припав на 2008 рік – рік 90-річного ювілею Національної академії наук України і був відмічений не лише загальноакадемічними виданнями у сфері історії науки, але і багаточисельними тематичними виданнями наукових організацій Академії.

Реалізація проекту "Наукова книга", розпочатою за рішенням Президії НАН України, за ініціативи Науково-видавничої ради (НВР) НАН України і видавництва "Наукова думка" в 2001 році, зараз є головним напрямом діяльності Видавництва "Наукова думка" НАН України. З моменту виходу першої книги проекту, тобто за 10 років існування, проект значно розширився і змінився. Зараз в проект включаються рукописи українською та російською мовами, що пройшли внутрішнє і зовнішнє рецензування, конкурсний відбір у відділеннях наук НАН України, апробацію у видавництві. На сьогодні в рамках проекту видано 246 наукових монографій, підготовлено до друку ще 18 оригінал-макетів. У 2011 році в проект включено ще 27 рукописів, заплановано до видання 32 найменування наукових монографій.

Обов'язковий наклад видань за проектом "Наукова книга" складає 300 примірників. Він виготовляється за кошти і на умовах державного замовлення та підлягає безкоштовному розповсюдженню у бібліотеки, навчальні заклади, наукові установи відповідно до розпорядження Президії НАН України. Тобто у вільному продажі книг, виданих за проектом "Наукова книга", практично немає. Тільки у разі, коли автори або видавництво зацікавлені в збільшенні накладу або надходженні книги в мережу книгрозповсюдження, вони замовляють виготовлення додаткового накладу за власні кошти.

Діяльність ВД "Академперіодіка" НАН України
спрямована :

виконання Програми підтримки журналів НАН України. Ця Програма, створена за рішенням Президії НАН України в 2005 році, на сьогодні охоплює більше чверті журналів, до складу засновників яких входить Академія. Так, в 2010 році в рамках державного замовлення на базі ВД "Академперіодіка" підготовлені і випущені річні комплекти 23 найменувань журналів загальним накладом більше 25 тисяч примірників і обсягом 1,7 тисяч

випуск науково-популярної і навчальної літератури. Одночасно Видавничий дім служить базовою організацією Науково-видавничої ради НАН України і поліграфічною базою Академії, для розвитку якої додаються значні зусилля.

У 2009 році за ініціативою НВР НАН України з проекту "Наукова книга" було виділено два дочірні проекти: "Наукова книга для молодих учених" і "Наукова книга іноземною мовою". У 2010 році в рамках проекту "Наукова книга для молодих учених" було видано 4 монографії молодих учених, в 2011 буде випущено ще 10 і лише дві з них колективні.

За проектом "Українська наукова книга іноземною мовою" у 2010 році вийшли 3 книги, ще 5 заплановані до видання в 2011, всі вони – англійською мовою. Перша з випущених за цим проектом книг – "Polarimetric remote sensing of Solar system objects", була відмічена як краще видання 2010 року Міжнародною академією астронавтики і протягом першого місяця після виходу була викачана з Інтернету більше 1,5 тисячі разів.

Проте слід зазначити, що частка видань, що випускаються двома академічними видавництвами, залишається незначною в порівнянні із загальним обсягом випуску книжкової продукції – близько 7 % від загальної кількості назв книжкових видань.

Тобто вклад академічних видавництв можна співставити з вкладом зарубіжних видавців – представництв "Springer" в різних країнах, видавництв "Nova Science Publishers", "Cambridge University Press", Американського математичного і фізичного товариств, інших видавництв Болгарії, Німеччини, Ізраїлю, Індії, Мексики, Нідерландів, Польщі, Росії, США, Франції і т. ін.

Так, в 2010 році видавництвами НАН України видано 66 найменувань наукових монографій, а зарубіжними видавництвами випущено 55 найменувань (найвищий показник за останні 15 років).

Показова стабілізація кількості найменувань книг, випущених на власних поліграфічних ділянках наукових організацій: від 21 % у 2006 році до 33 % у 2003, а в останні чотири роки – 27–29 %. Слід зазначити, що одночасно відбувається покращення якості книжкової продукції, що виробляється на поліграфічних ділянках наукових організацій НАН України. Причин зростання рівня книжкової культури в порівнянні з 1990-ми декілька: збільшення кількості книг, випущених на умовах державного замовлення, створення професійних видавництв на базі поліграфічних ділянок наукових організацій (перш за все гуманітарного профілю), підвищення вимог самих учених до видавничої продукції.

2. Традиції сучасного мистецтва книги

Окрім наукових монографій, книжкова продукція НАН України представлена енциклопедичними, словарними, довідковими, учбовими, науково-популярними виданнями, а також неперіодичними збірниками наукових праць. Загальну кількість їх найменувань можна співставити з кількістю найменувань наукових монографій, вона складає в середньому 596 найменувань в рік: від 449 в 2001 до 730 в 2008. Пік видання довідкової і науково-популярної літератури закономірно припав на 2008 рік – рік 90-річного ювілею Національної академії наук України і був відмічений не лише загальноакадемічними виданнями у сфері історії науки, але і багаточисельними тематичними виданнями наукових організацій Академії.

Кількість цих видань за останні 10 років неухильно зростає. При цьому поступово зменшується кількість неперіодичних збірників наукових праць і серед них – книжкові серії НАН України. Значною мірою це пояснюється тим, що в списки видань, де можуть бути опубліковані результати дисертаційних досліджень, затверджені Вищою атестаційною комісією України, з 2006 року можуть бути внесені лише видання, зареєстровані як друковані засоби масової інформації. Зацікавлені в опублікуванні робіт молодих учених (аспірантів і докторантів) видання прийняли відповідні рішення про зміну формату і перехід із книжних в періодичні.

Окрім книжкової продукції, НАН України випускає періодичні видання. Серед них один науково-популярний журнал ("Світогляд"), 86 найменувань наукових журналів і 41 збірник, до складу засновників яких входить НАН України. З вказаних 86 журналів 35 були засновані після 1991 р. Періодичність виходу переважно один раз в квартал (39 найменувань) і один раз в два місяці (38 найменувань), всього 10 журналів виходить щомісячно. Практично всі ці журнали входять в різні загальнонаукові і тематичні наукометричні бази, реферуються, наприклад Українським реферативним журналом "Джерело" і російським ВІНІТІ. Значна частка впродовж багатьох років представлена в базі Scopus, десятків включені в список Американського інституту наукової інформації для підрахунку імпаکت-фактора; 19 з академічних журналів перевидаються англійською мовою (в основному, зарубіжними видавцями).

Крім того, організаціями НАН України засновані самостійно або із залученням організацій іншої відомчої приналежності (наприклад, вищих навчальних закладів) близько 100 журналів, збірників та інших видів періодичних видань. Щорічна кількість статей, що публікуються вченими НАН України, за останні 10 років виросла з 17,7 до 25,9 тисяч статей, п'ята частина з яких зазвичай виходить в зарубіжних періодичних виданнях.

Також значний досвід накопичений співробітниками Академії і в створенні електронних видань – самостійних або як версій друкованих, на окремих носіях і в електронному середовищі, з відкритим і обмеженим доступом, на сторінках наукових організацій, видавців, а також персональних сторінках учених. Однак електронні видання поки складають не більше 10 % від загальної кількості видавничої продукції Академії.

З метою підтримки і активізації співпраці і обміну досвідом між редакціями періодичних видань Академії ВД "Академперіодіка" НАН України і НВР НАН України проводять щорічну конференцію, присвячену проблемам наукових періодичних видань. Інформація про досвід окремих організацій НАН України, про зроблені ними дії для просування своїх видань в наукометричні бази і підвищення рейтингу як видавничої продукції, так і організацій в цілому, публікується в спеціальному серійному виданні "Наука Україна в світовому інформаційному просторі". На сьогоднішній день видано три випуски.

Матеріали про всі події і заходи в академічному книговиданні, методичні рекомендації з питань видавничої діяльності, каталоги періодичних видань Національної академії наук України і книжкових видань постійно оновлюються на даному веб-сервері – ресурсі НВР НАН України.

Сьогодні на порталі доступна інформація про книжкові видання 2004–2010 рр., у міру надходження контрольних примірників наповнюється каталог 2011 року. Паралельно, починаючи з 2004 року, публікується друкована версія рубрикованого анотованого каталогу книжкових видань і каталоги академічної періодики.

Про функціональність ресурсу як інформаційного порталу і необхідності подальшого його розвитку свідчать результати вивчення параметрів його відвідувань користувачами. Лічильник відвідувань показує, що протягом останніх шести місяців ресурс відвідало більше 150 тисяч користувачів, здійснивши більше 300 тисяч звернень до окремих сторінок. За один день сайт в середньому відвідує 1000 користувачів.

Всі ці каталоги і методичні матеріали разом з веб-сторінками періодичних видань НАН України і сторінками організацій НАН України, присвяченим їх видавничій діяльності, повинні скласти єдиний інформаційний масив, сегмент електронного простору, де будуть повноцінно і оперативно представлені результати наукової і науково-організаційної роботи Національної академії наук України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Мильчин А. Э. Издательский словарь-справочник. — М., 2003. — 558 с.
2. Баренбаум И.Е. История книги: учебник для вузов. - 2-е изд., испр. и доп. - М.: Книга, 2007.-248с.
3. Михайлов В.І. Непродовольчі товари: Підручник / В.І. Михайлов, Т.Г.Глушкова, О.І.Зельніченко. – К.; Книга, 2005.-556с.
4. Полянский Н. Н. Основы полиграфического производства / Н. Н. Гаванский – М. : Книга, 2001. – 530 с.
5. Ляшко А.А. Товароведение и экспертиза культтоваров: товары для эстетического и интеллектуального развития: учебное пособие / А.А. Ляшко, А.П. Ходыкин. – М : Дашков и К, 2007. – 298с.
6. Сава В. Основи техніки створення книги: Навч. посібник/ Василь Сава,. – Львів: Каменяр, 2006. – 134 с.
7. Кириченко І. Журнальне виробництво: історія і сучасність //Друкарство. - 2005. - № 4. – С. 14-17.

Додаткова література

8. Гусман Г. О книге / Г. Гусман – М. : Книга, 1982. – 112с.
9. Козлова М. М. Редакторская подготовка литературно-художественных изданий: Учебное пособие для студентов специальности «Издательское дело и редактирование». — Ульяновск, 2000. — 52 с.
10. Гаванко С. Конструкція книги / С. Гаванко – Львів : Фенікс, 1999. – 134 с.
11. Технология печатных процессов / А. Н. Раскин, И. В. Ромейков, Н. Д. Бирюкова – М. : Книга, 1989. – 206 с.
12. Технология брошюровочно-переплетных процессов / Д. В. Воробьев – М. : Книга, 1989. – 307 с.
13. Кодак Н. Ф. Бытие книги: Заметки о прошлом и настоящем книжного дела / Н. Ф. Кодак – К. : Лыбидь, 1991. – 175 с.
14. Современное литературно-художественное книгоиздание: [Электронный документ]. – Режим доступа <<http://www.hi-edu.ru/e-books/KaracheucevaLXDK/index.htm>>
15. Виноградова Л. А. История книжного дела в России (988-1917): Курс лекций для вузов по специальности «Издательское дело и редактирование». — М., 1991. — 95 с.
16. Бутич І. До історії папірень //Друкарство. - 1998. - № 9-12. - С. 14-15
17. Донской Г. М. Функции художественно-графического оформления учебников / Г. М. Донской – М. : Просвещение, 1986. – 127 с
18. Баренбаум И. Е. Полиграфическое и художественное оформление книги : учеб.-метод. пособие / И. Е. Баренбаум. – Львов : Феникс, 1968. – 51 с.
19. Добкин С. Ф. Оформление книги / С. Ф. Добкин. – 2-е изд. перераб. и доп. – М. : Книга, 1985. – 208 с.

20. Волчек В. Л. Отделка печатной продукции : учеб. пособие / В. Л. Волчек – М. : МПИ, 1975.– 156 с.
21. Джонсон А. Практическое руководство по переплетному делу / А. Джонсон – М. : Книга, 1989. – 102 с.
22. Герчук Ю.Я. Художественная структура книги. - М.: Книга, 1984-207с.
23. Кожевников Г. В. Типология литературно-художественной книги: Конспект лекции. – М., 1985. – 40 с.
24. Лотман Ю. М. О содержании и структуре понятия «художественная литература» // Избранные статьи: В 2 т. – Т. 1. – Таллинн, 1992. – С. 203-216.
25. Запаско Я. П. Мистецтво книги на Україні / Я. П. Запаско – Львів : Видавництво львівського університету, 1993. – 309 с.
26. Вспомогательные указатели к книжным изданиям / Э. Л. Призмент. – М. : Книга, 1988. – 208 с.
27. Посібник Міжнародного агентства ISBN: [Електронні ресурс]. – Режим доступу
<<http://www.isbn.org/standards/home/isbn/international/ISBNmanual.asp>>
28. Маркус Г. А. Основы организации и экономики книгоиздательского дела. – М., 1955. – 293 с.
29. Історія книги та друкарства //Друкарство. - 1998. - № 9-11. - С. 6-13
30. Почапська Л. Історія розвитку українського друкарства //Вісник Книжкової палати. - 2000. - № 11. - С. 24-29
31. Трембіцький А. Історія друкарства на Поділлі за працями Є. Сіцинського //Київська старовина. - 2003. - № 6. - С. 28-42.
32. Швецова - Водка Г. Перше монографічне дослідження історії української статистики друку: рецензія//Вісник Книжкової палати. - 2004. - № 3. - С. 8 – 9.
33. Періодичне видання «Вісник Книжкової палати України»
34. ОСТ 29.66-90 Полиграфия. Параметры качества печати
35. ОСТ 29.124-94 Издания книжные. Общие технические условия.
36. ОСТ 29.33-98 Журналы. Общие технические условия.
37. ГОСТ 4.482-87 Система показателей качества продукции. Издания книжные и журнальные. Издательско-полиграфическое оформление и полиграфическое исполнение. Номенклатура показателей.
38. ГОСТ 5773-90 Издания книжные и журнальные. Форматы.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Укладачі:

ГОЛОВКО Микола Павлович
СОРОКІНА Світлана Вікторівна
АКМЕН Вікторія Олександрівна

ТОВАРОЗНАВСТВО КНИГИ

ОПОРНИЙ КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

**для студентів денної та заочної форм навчання
факультету товарознавства і торговельного підприємництва
спеціальності
«Товарознавство та експертиза в митній справі»**

Підп. до друку __.__.13. Формат 60 × 84 1/16. Папір офсет. Друк офсет.
Обл.-вид. арк. 5,5. Ум. друк. арк. 4,5. Тираж 50 прим. Замов. №

Видавець і виготовлювач
Харківський державний університет харчування та торгівлі
вул. Клочківська, 333. Харків-61051.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4417 від 10.10.2012 р.